

~~Nf. 20.~~

18
19

DISSERTATIONEM INAUGVRALEM
DE
**PARONOMASIA
SACRA,**

DEO BENE IUVANTE,

P R A E S I D E

**CHRISTIANO BENEDICTO
MICHAELIS,**
THEOL. ET PHIL. PROF. ORD.

PRO SVMMIS IN PHILOSOPHIA HONORIBVS
AC PRIVILEGIIS,

AD D. IX. SEPTEMBR. A. CIO IO CCXXXVII.

H. L. Q. C.

PVBlice VENTILANDAM EXPONIT

IO. CHRISTOPHORVS DECKER,
VCAROMVNDÆ · POMERANVS.

HALAE MAGDEBVRGICAE,
LITERIS IO. HENRICI GRVNERTI, ACAD. TYPOGR.

INSTITUTIONE IMPERATORIA

DE

TARONOMASIA

SACRA

DE

ASSIDA

CHRISTIANO BENEDICTO

MICHAELIS

PHILOLOGI ET HISTORICI

PRO SVIS IN PHILOSOPHIA HONORIBVS

ACADEMICIS

AD P. O. SEPTIMAE A. MDCCXXXII

IN AUSTRIAE REGNO

IO. CHRISTOPHORVS BICKER

EDIDIT

WILHELMVS BICKER

IN AUSTRIAE REGNO

DE
PARONOMASIA SACRA.

§. I.

Inter illa & verborum & sententiarum lumina, quae vocant Græci *Σχηματα*, quibus tanquam insignibus in ornatu distinguitur omnis oratio, (vt habet CICERO de Cl. Oratoribus p. 190. vel 589.) merito suo ΠΑΡΟΝΟΜΑΣΙΑ a rhetoricorum scriptoribus connumeratur. Cumque illa schemata alia quidem verborum, alia vero rerum sint, in prioribus, non in posterioribus *Paronomasia* locum habet. Vocant eam Græci & alio nomine *παρωνυμίας*, itemque *παρήχησις* vel *παρήχημα*, Latini vero *agnominationem* seu *annominationem*. Quo nomine Hebræis hæc figura veniat, id mirum est, diligentissimum virum IO. BVXTORFIUM in *Lexico suo Talmudico-Rabbinico*, & huic subiecto indice Latino, prætermisisse. Supplebimus ergo defectum hunc tum ex *Breschith-Rabba* Sect. XVIII. f. 15. b. tum ex commentariis DAV. KIMCHII ad Mich. I, 10. ubi vocatur *שמות דרך צורות* *Vox una cum alia voce sono coincidens, ornatus causa*. Describitur autem ab auctore *Rhetoricorum ad Herennium* lib. IV. p. 30. vel 94.

A

Cum

DISSERTATIO

Cum ad idem verbum acceditur commutatione unius litteræ, aut litterarum, aut ad res dissimiles similia verba accommodantur; a FABIO VERO QVINCTILIANO *Instit. orator.* l. IX. c. 3. genus figurarum, quod aut similitudine aliqua vocum, aut paribus, aut contrariis, vertit in se aures, & animos excitat; a RUTILIO LVPO, qui inter *Antiquos Rhetores Latinos*, Parisiis A. MD. XCIX. impressos, primum locum occupat, pag. 2. quæ aut addeuda, aut demenda, aut mutanda, aut porrigenda, aut contrahenda littera, aut syllaba, fieri consuevit; a BASILIO FABRO in *Thest. scholast.* sub voce *Agnominiario*, cum iucunda quadam sit vocum collusio, in contrarium deflexa: & ut sacræ quoque philologiæ auctores ne prætereamus, a SALOM. GLASSIO in *Rhetorica S. Tract.* II. c. 2. cum dictiones diuersæ vel litteris vel syllabis, iucunda quadam allusione inter se conueniunt; & denique a MATTH. HILERO in *Oronomast.* S. p. 689. scizt vocis ad vocem allusio, per litteræ adiectionem, destractionem, transpositionem vel immutationem. Ex quibus aliisque auctorum descriptionibus, maximeque ex adiectis ab eis exemplis, intelligitur, paronomasiam modo arctioribus, modo amplioribus definiti terminis; ita ut latius accepta, antanaclasin, homœoptoton, homœoteleuton, *παραφύγετον*, & ipsas inditorum nominum etymologias complectatur. Vnde nec nobis, qui de *paronomasia sacra*, hoc est, diuinis veteris & noui instrumenti libris propria, commentari aliqua constituimus, vitio vertetur, si, quæ ad species has modo memoratas pertinent, ad paronomasiam generaliore significato acceptam simul rerulerimus: ea tamen lege, ut a meris nominum etymologiis, passim obuiis, abstineamus, ne, quam suscepimus, nimium excreseat tractatio.

§. II. Sed heic forte obiecerit nobis quispiam, videri nos parum honoris tribuere sacræ litteris, qui paronomasias illis adscribamus. Malam enim notam *Paronomasia* inussit *Fabrianus thesaurus scholasticus* sub hac voce: *Hæc figura* (sic inquit) *in ioculari & parum seucro scripso nihil gratius;*

gravius: at in sermo nihil ineptius, praesertim si frequenter, qua tamen adfectione multi hodie sibi mirifice placent. Nempe, ut Nevius ait:

Oratores noni, stulti adolescentuli.

Miramur utique iudicium, praesertim ut prioribus id verbis expressum est. Demus enim, schema hoc aliquando ad abusum in ioculari & parum severo scripto abripi; num vero ideo schema ipsum tam atro notandum erat carbone? Atqui in mentem hęc venire debuerat, quod CICERO lib. II. de Oratore iam monuit: *Sed hoc mementote, quoscunque locos attingam, unde ridicula ducantur, ex iis locis fere etiam graues sententias posse duci. Tantum interest, quod grauitas honestis in rebus seuerę, iocus in turpiculis & quasi deformibus ponitur.* Concedimus quidem, abusum hunc esse, si nimis frequenter paronomasia; quia omne, quod nimium est, habet vitium: sed abusus vsu ipsum tollere non debet. Videri poterat prauiusse odioso isti iudicio auctor Rhetoricum ad Herenn. l. IV. p. 31. vel 96. *Fides*, inquit, & grauitas, & seueritas oratoria minuitur his exornationibus frequenter collatis: & non modo tollitur auctoritas dicendi, sed offenditur quoque in eiusmodi oratione auditor: propterea quod est in his lepos & festiuitas, non dignitas, neque pulchritudo. Quare quę sunt ampla & pulchra, diu placere possunt: quę lepida & concinna, cito satietate adficiunt aurium sensum fastidiosissimum. Quomodo igitur, si crebro his generibus utemur, puerili videbimur elocutione delectari: ita si raro has interseremus exornationes, & in causa tota varie dispergemus, commode luminibus distinctis illustrabimus orationem. Sed quis non videt, auctorem hunc de paronomasia iudicare multo, quam illum, moderatius, dum non figuram ipsam, sed tantum eius frequentationem improbat; nec ioculari solum & parum severo, sed etiam serio sermone concedit; quin & orationi commode velut luminibus illustrandę inseruire agnoscit? Suffragatur huic, & pro paronomasia decernit GER. IO. VOSSIVS Partit. Orat. lib.

IV. c. XIII. §. 5. *Schema hoc, inquit, non tantum delectat, sed vehementius etiam pungit; & §. 10. Schemata hæc, que in similitudine consistunt, etsi alibi quoque locum habent, imprimis tamen commendantur in sententiis; quia & suauis influunt in animum, & diutius hærent.* Quis ineptum audeat dicere, cum CICERO in *Verrem*, agens de re maxime Sicilia, inquit, *te non PRAETOREM, sed PRAEDONEM habuit; ovidiusque, ubi triumphum describit, ORBIS in VRBE fuit?* Et vero talibus vti exornationibus optimi quique auctores in argumentis maxime feriis vti consueverunt, quorum exempla in rhetoricis libris passim profant.

§. III. Quod ad sacram imprimis paronomasiam attinet, agnoscunt eius tum iucunditatem, tum emphasin, celebrantque vel doctissimi litterarum sacrarum interpretes. Etenim ex Hebraeis DAV. KIMCHIVS Comment. ad Mich. I, 10. ubi integra paronomasiarum est congeries, ita: דרך צחיהם ודרך השרים והמקוננים לרבר בשירותיהם ובקניניהם ודרך צחיהם ודרך צחיהם *Est paronomasia schema orationis elegans, solentque tum qui leta, tum qui tristia canunt, hoc schemate in carminibus tristioris non minus, quam letioris argumenti, & generatim in quacunque oratione vti.* Ex Christianis vero CAMPEG. VITRINGA in *Prolegom.* ad Iesaiam p. 11. *Decus, inquit, orationi Iesaiæ atque elegantiae plurimum accedit ex frequentioribus PARONOMASIIS illi insperis; in quibus fingendis ingenii est usus singularis. Mæe diligentiae non est, ad id animum advertere primum; cum plures ex eruditis viris, & in his præcipue purgati iudicii Mericis Casaubonus Tractat. de IV. linguis, cuius de hoc argumento docta exstat observatio, hunc sermonis ornatum in Propheta nostro laudauerint, cet. Pari modo pie memoriae Theologus & nostræ olim decus Academiae, AVG. HERM. FRANCKIVS, in *Introduct. in Psalter.* Psal. XXXIII, 4. *Paronomasiae, inquit, in textu Hebræo Psalterii, & Iesaiæ in primis, deinde & reliquorum scriptorum veteris Testamenti, adcurat**

adcurate animaduertenda sunt. Multum enim emphascos inde colligitur, & pertinet etiam hæc animaduersio ad rationem orationis sacræ adcuratius pernoscendam, nec parum refert in studio exegetico, nosse varietates, cur hæc, non alia vox sit adhibita, ubi nonnunquam ratio non potest, nisi a paronomasia peri. His accedit iudicium IO. IAC. RAMBACHII, re manuscriptis, in *Institut. Hermeneut. S. I. II. c. VIII. §. XIV.* Immo nec FIGURAE VOCVM sua emphasi carent. Ita PARONOMASIAE sæpius ostendunt, res illas, similibus vocibus prolatas, sibi adeo similes esse & coniunctas, ut vel vulgo confundantur, vel pro iisdem iure aut diuino, aut humano, habeantur.

§. IV. Habet utique Paronomasia, ut decus, ita emphasin, ut rem ipsam pro substrata materia non simpliciter solum dicat, sed etiam cum solemnitate, & adhibito velut memoriali symbolo, sensuque dilatatore, iucunde insinuet. Et fieri potest, ut qui paronomasiam a scriptoribus sacris adhibitam non animaduertit, sensum simplicem sermonis, quatenus simplex est, percipiat quidem, sed dilutiorem illum sensum, quem paronomasia simul inuoluit, verborumque similitudine implicat, transmittat atque ignoret. Exempli causa, in illo Noachico Gen. IX, 27. יפת אלהים ליהם Dilatet Deus (patium Iaphetho, & contra in illo Zeph. II, 4. יעקרון העקר Et Ekron eradicabitur, facilis utrinque sensus simplex est, fore nempe, ut Iaphetho amplissimus ad habitandum locus a Deo concedatur, Ekronensi vero vrbis inferatur excidium: sed si paronomasia insuper obseruetur, seu suavis illa, quæ inter similes voces est collusio, illic quidem inter יפת אלהים dilatat & ליהם Iaphetho, heic vero inter יעקרון Ekron & העקר eradicabitur; aliam vna inferri intelligemus sententiam, simplici isti innexam, nempe, sic esse futurum, ut tum Iaphethus, tum Ekron vere nominis sui fiant, seu sint quod vtriusque dicit nomen, ille Dilatus, hæc Eradicata, ac adeo nomen & omen habeant;

plane vt Abigail de Nabalo 1 Sam. XXV, 25. כִּי כִשְׁמוֹ כֵן הוּא. *Quoniam vt nomen eius, sic ipse est: NABAL (stultus) est nomen eius, & STULTITIA apud ipsum est.* Talium igitur sensuum prior, isque simplex, ἰσχυρομαζεται, posterior, isque figuratus, παρονομαζεται; ille εισφέρεται ἢ εισέρχεται, hic vero παγεισφέρεται ἢ παγεισέρχεται. Sic item, quum Esa. I, 23. dicitur שָׂרִיק סוֹרְרִים *Principes tui sunt refractarii*, cum allusione ad similitudinem soni, quæ est in vocibus שָׂרִים (Sarim) *principes*, & סוֹרְרִים (Sorerim) *refractarii*; quis non intelligit, per hanc ipsam paronomasiam, cum simplici illo sensu, *Principes tui sunt refractarii*, quem quacunque versione non minus quam ipso textu originali expressum cernimus, huic cumulatorem subinferri sensum: Hi, qui præfunt tibi, adpellantur quidem ab hoc statu suo שָׂרִים *Sarim*, id est, *Principes*, quod est augustum & venerabile nomen; si vero indoles illorum & mores pravi spectentur, quibus se Deo & legi eius contrarios gerunt, vtique non *Sarim*, sed immutato, quamquam litterarum similitudine idem propemodum sonante nomine, *Sorerim*, hoc est, *refractarii* dici merentur, adeo parum conuenienter augusto illi *Principum* nomini agunt.

§. V. Est autem, vt in alia quacunque oratione, ita in sacris præcipue litteris cauendum, vt ne paronomasie, quas inuenisse nobis videmur, adfectatæ potius & quaesitæ, quam oblatae & inuentæ sint. Nec enim sufficit ad paronomasiam qualiscunque vocum, litteris vel syllabis diuersarum, in sono conuenientia, sed scitam illam ac elegantem; nec fortuitam, sed ab ipsis scriptoribus intentam; nec nimis longe petitam difficilemque, sed pronam & quæ sua se facilitate animis siue legentium siue audientium sponte insinuet; esse oportet. Itaque vix impetrare a nobis possumus, vt pro genuinis paronomasie exemplis habeamus hæc & similia: Gen. XX, 1. וַיִּגֵּר בְּגֵרָה & *PEREGRINATVS EST* Abraham in *GERARA*, c. XXVI, 8. Et ecce! יִצְחָק מִצְחָק *ISAA.*

ISAACVS LVDEBAT, Ex. XVI, 15. מן הוא כי לא ידעו מזה הוא *MANNA illud est, quoniam non nouerant, OVID esset, Ex. XXX, 4. לבתים לבדים in RECEPTA-CVLA pro VECTIBVS, c. XXXIX, 33. קרסיו קרשיו VNCLNVLOS eius, TABVLAS eius, v. 41. בגדי השרר לשרה Vestes VELI feu tapetia Sardica, ad MINISTRANDVM, Num. XXI, 9. Fecit Moses נהש נהשת SERPENTEM AENEVM, 1 Sam. VI, 7. & duas vaccas עלות על לACTANTES, SVPER quas non ADSCENDIT IVGVM, vbi quidem עלות lactantes tergemina ratione soni conuenientiam habet, cum עלה ascendit, על super, & על iugum, sed citra paronomasiam, nisi hanc admittere velles elumbem & frigidissimam. Sic Psal. LXIX, 30. & LXX, 6. ואני עני & EGO sum MISER, Prou. VI, 27. Numquid capiet אש אש VIR IGNEM in sinu suo, cer. c. XXII, 3. Prudens ראה רעה PRAEVIDET MAELVM; & in Graeco stilo librorum noui Instrumenti Aet. XXI, 39. non ignobilis πόλεως πολίτης, CIVITATIS CIVIS, Hebr. IX, 10. ἐπι βρώμασι καὶ ποτίμασι super CIBIS & POTIBVS, & quæ sunt alia lauius generis frigidiora aut parum certa paronomasinata.*

§. VI. Porro, si paronomasiam non aliam, quam ab ipsis scriptoribus sacris intentam, signisque si non dilucidis vbique & certis, tamen probabilibus expressam, sectari conuenit; igitur paronomasiae veri nominis non in versionibus, sed in textu originali, & Hebraicæ quidem ex Hebraico, Græcæ vero ex Græco textu, quaerenda sunt. Hinc Psal. XXII, 6. verba illa בטרתי ולא בושתי quidem cum BEDA PRESBYTERO de Schematibus & Tropis Scripturae S. pag. 345. collectionis antiquorum Rbet. Lat. eleganti paronomasia exprimeret, In te CONFISI sunt, & non sunt CONFVSI; sed quia nihil huiusmodi in authentico textu est, tuus, non Spiritus sancti ille lusus erit. Hinc respiciamus fortuitas illas, aut saltem fontibus sacris non respondentes Versionum paronomasias, c. g. Syriacæ 2 Cor. XI, 3.

Dece-

Decepit חרין לחרין *SERPENS* (quasi diceret *EVIA*, quod nomen Syris notat *serpentem*) *EVAM*; vt iucunda vocum collusionione deceptor *Eua*, decepta *Eua* nominentur; præter fontes tamen, ὁ ἴφης Εὐαν ἐξηπάτησεν: item *Arabica* in Polyglottis Anglicanis Num. IV, 24. עמלָה וחמלָה, indeque ipsius versionis Latinae, quoad *OPVSE* & *ONVS* ex Hebræo לעבר *עבר* & Eph. IV, 29. *Sermo* טאלה *malus*, — צאלח — *bonus*, ex Græco σαπρός & ἀγαθός. Respuimus item illam patronomiam, quæ μετάβασιν ex originali in aliam plane linguam committit: vt quum *CAMP. VITRINGA Observat. S. lib. IV. c. IX. §. 29.* 1 Petr. II, 2. 5. fideles modo cum *infantibus*, modo cum *lapidibus*, comparari putat, facta ad voces Hebraicas בן *filius* & אבן *lapis*, Verbumque בנה *adificauit*, allusione, subtilius magis quam verius; aut quum idem in *Comm. suo Apoc. XVIII, 21.* in commate illo, οὗτος ἰεμύατι βλεψήσεται βαβυλῶν, in Verbo βλεψήσεται *proicietur*, quod *Chaldaice* efferretur חתרמא sibi visus est reperisse allusionem ad urbem *Romanam*, veluti exsertius dictum esset חתרמא *ROMA* (quod nomen cum רמא *iecit* conuenit) *PROICIETUR*; item quum B. HIERONYMVS illo Gal. I, 6. θαυμάζω, ὅτι ἔγω ταχέως μετατίθεσθε, Paulum existimauit allusisse ad *Galatarum* nomen, quod *Galatia* Hebræis *translationem* (forte אלהל *migravit*, *translatum est*, vel ex coniectura Ven. I. c. WOLFII in *Curis* ad l. c. a ללה *voluere*) inferat. Quomodo, si luberet, ad illud Gen. III, 1. אָהָיִם *immo estne* credibile, quod dixerit *DEUS*, ludere possemus vernaculo sermone, die Schlange habe das Weib mit diesem אָהָיִם *beaffert*; & ad Deut. VII, 7: וְשַׁנְתָּם לַבְּנֵיךָ *exacues ea filii tuis*, monentes, hanc esse veram *Sonnam*, quo nomine Muhammedanis *traditio oralis* venire solet: sed sine certo fundamento, & ita vt ludere magis, quam serio agere videremur.

§. VII. Cauatur item, vt ne in stilo simplici historico, quando urbium personarumque nomina propria ex originibus suis exponuntur, meræ quærantur allusiones, nominumque etymologiæ grammaticæ in rhetoricas transformantur

mentur paronomasias, contra intentionem auctorum, quæ factas nobis reliquerunt historias. Peccauit hac in re Celeb. HERM. VON DER HARDT in sua *Historia regni Babyl.* p. 140. sqq. vtpote vbi contendit, verba illa Gen. XI, 9. *Propterea vocatum est nomen eius Babylon, quoniam ibi confudit Dominus labium omnis terræ*, non respicere appellationis primæuæ originem & causam, sed moralem nominis iam dudum extantis adplicationem, eleganti historicorum & poetarum consuetudine, qua nominibus oppidorum veteribus, sono seruatis, inferant nouam significationem, pro statu rerum præsentem, quæ non fit nisi *allusio & accommodatio*: primus enim urbem dictam fuisse *Babylonem*, in memoriam conditoris primi, *Beli*, huic vero nomini veteri heic nouam esse datam significationem pro fatis præsentibus, scilicet iuste eam iam audire *Babylonem, confusam*, cet. Cui vero satisfactum est a *Præside in Commentat. apologetica* p. 225. seqq. eo potissimum argumento, quod formula illa: *Propterea vocauit seu vocatum est nomen*, cum subiuncta ratione etymologica impositi nominis, toties totiesque in sola Genesi recurrens, non aliam vsquam, quam vere grammaticam denotet impositorum nominum etymologiam. Cetero qui non abnuimus, in historiis quoque occurrere paronomasias posse, qualis est illa apud SPARTIANVM in vita Severi c. XIV. *Damnabantur plerique, cur iocati essent; alii, cur pleraque figurata dixissent: ut esset Imperator vere nominis sui, vere PERTINAX, vere SEVERVS.* Et apud TREBELLIVM POLL. in Claudio c. V. *Gallus Antipater, - - principium de AVREOLO sic habuit: Venimus ad Imperatorem nominis sui. Magna eius videlicet virrus, ab AVRO nomen accipere.* Quo forte ex sacris referre iuuabit 1 Sam. VI, 18. vbi, qui modo v. 14. & 15. אבן גדול לִישׁוֹן lapis magnus appellatus erat, adfini, sed in deterius flexo venit nomine אבן גדול לִישׁוֹן luctus magnus, quasi diceret, *der grosse Trauer- und Leichenstein*, ex tristi euentu, quod magnam illic in

populo edidisset Deus stragem, ויחאבלו העם & luxisset
populus v. 19.

§. VIII. Paronomasia autem multis & variis rationibus conficitur, descriptis ab auctore *Rhetoricor. ad Herenn.* lib. IV. p. 30. 31. vel 94. 95. ad quorum instar exempla ex facris proferemus litteris. Fit nempe 1) *PRODVCTIO-NE* vocalis litteræ, hoc modo: *Hunc auium dulcedo ducit ad auium*, Esa. XLI, 15. ויראו איום וייראו & timebunt. 2) *BREVITATE* vocalis litteræ, hoc modo: *Hic tametsi videtur esse honoris cupidus, tamen non tantum curiam diligit, quantum Curiam*, Num. XXIV, 21. *Cumque vidisset את-הַקִּינִי Kenitam seu gentem Keniticam, prolato oraculo suo, Valida, inquit, est habitatio tua, & positus in rupe קִבְּה נידus tuus.* 3) *ADDENDIS* litteris consonantibus, hoc pacto: *Hic sibi posset temperare, nisi amoris mallet obtemperare*, Soph. II, 4. עֲזָה עֲזִיבָהּ Gaza erit deserta, 2 Theff. III, 11. μηδὲν ἐργαζομένους, ἀλλὰ περιεργαζομένους, nihil agentes, saltem quod solidum ac bonæ frugis sit, sed curiose satagentes, opposite ad v. 12. μετὰ ἡσυχίας ἐργαζομένοις, cum tranquillitate agentes. 4) *DEMENDIS* litteris, sic: *Si leones tanquam leones virasset, vitæ se tradidisset*, Prou. VI, 23. וְהַלְוָה אִוֶּר & lex lux, Act. VIII, 30. Ἀργεῖς γινώσκεις ἢ ἀναγιγνώσκεις; Ergone intelligis que legis? 5) *TRANSFERENDIS* litteris, sic: *Videte iudices, utrum homini novo, an vano credere malitis*, Esa. LXI, 3. *Ad dandum illis פֶּאֶר תַּחַת אֶפֶר ornatum loco cineris.* 6) *COMMVTANDIS* litteris consonantibus, hoc modo: *Nouem conuincium, septem conuicium*, Esa. V, 7. וַיִּקַּח לְמַשְׁפַּט וְהִנֵּה מִשְׁפַּח לְצַדִּיקָהּ וַיִּקַּח לְמַשְׁפַּט וְהִנֵּה צַעֲקָה Et exspectauit ius, sed ecce scabiem! iniustitiam, sed ecce clamorem! Hebr. V, 8. ἔμαθεν ὡς ὃν ἔπαθε τῆς ὑπακοῆς, didicit ex his quæ passus est, obedientiam, adeo ut παθήματα μαθήματα ei fuerint. 7) *COMMVTANDIS* litteris vocalibus, hoc pacto: *Deligere oportet quem velis diligere,*

gere, Mich. I, 14. בתי אכזיב לאכזיב *Domus Achziba sicut in frustrationem.* 8) *DEMENDIS* vnaque *ADDENDIS* literis, ita: *Demus operam, Quirites, ne omnino Patres conscripti circumscripti putentur;* cuius generis foret illud ex vulgata versione Latina (nam ex fontibus ipsis nullum iam nobis exemplum succurrit) Phil. III, 2. 3. *Videte CONCISSIONEM: nos enim sumus CIRCUMCISIO,* cet. 9) *COMMVTANDIS* casibus, vt Rom. IV, 18. *παρ' ἑλπίδα, ἐπ' ἑλπίδα,* quod & ἑξυμῶγε speciem habet.

§. IX. Et haec tenus quidem in describenda Paronomasia auctorem *rhetoricorum ad Herennium* maxime secuti sumus. Ea vero conficitur porro 10) *AEQUIVOCATIONE* vocum earundem: vt Iud. X, 4. *Fuerunt ei (Iairo) XXX filii, רכבים על שלשים יערים ושלשים יערים להם in-
equitantes XXX ASINIS, & XXX VRBES erant ipsis.* 11) *CONVENIENTIA* litterarum initialium in vocibus coniunctis; vt Mich. I, 15. ער ערלים יבוני *ad ADOLLAM* vsque veniet. 12) *ALLVDENDO* ad significati-
onem & etymologiam tum adpellatiuarum vocum, vt Coh. I, 13. לַעֲמוֹת בּוֹ — — עֲנֵן רַע — — הוּא עֲנֵן רַע *Est id NEGOTIVM ma-
lum quod dedit Deus mortalibus, vt HVMILIENTVR in
eo;* tum priorum nominum, e. c. Gen. XLIX, 16. דן ירין
כִּחַדְרֵי שְׁבַטֵי יִשְׂרָאֵל *Dan* (quod nomen *Iudicem* notat,
& a iudicando datum est, coll. Gen. XXX, 6.) *iudicabit po-
pulum suum sicut vna tribuum Israelis.* 13) *COMMV-
TANDIS* Coniugationibus: v. g. Exod. XXXII, 18. אֵין קוֹל
עֲנוֹת גְּבוּרָה וְאֵין קוֹל עֲנוֹת חַלוּשָׁה קוֹל עֲנוֹת אֲנָכִי שְׁמַע
*Non est vox RESPONDENTIVM, Victoria! neque est vox respon-
dentium, Clades! Vocem RESPONSANTIVM* (hoc est, al-
ternis sibi inuicem continuo occinentium) *ego audio.* 14)
COMMVTANDO Nominum generi, vt Gen. XXXI, 52. עֵר
הַזֶּה הוּא הַתְּוֵה הַמַּשְׁבֵּר — — *TESTIS* (veluti masculus) *erit a-
ceruus hic;* & *TESTIS* (quasi feminei generis) *erit statua haec.*

15) *ALLVDENDO ad cognatas vocum formas*, siue ad finis significationis, vt Pf. XVIII, 42. **ישועי יאין מושע** *VOCIFERANTVR*, implorantes salutem, *sed non est QUI SALVET*, siue diuersæ, vt Ier. LI, 2. *Mittam Babyloni peregrinos, qui ventilabunt eam.* 16) *ALLVDENDO ad certam dialectum*, e. g. Esa. XIV, 4. **מדיבון** *vrbs aurea de Babylone*, pro **מדיבון**, ad imitationem Chaldæorum, quibus istud nomen de metropoli sua sub hac forma frequentatum fuerat. 17) *VERSIS in deteriorem partem nominibus propriis*, vt Ruth. I, 20. *Nolite me vocare Noomin, quod amenitatem notat, vocate me potius Maxam, quod amaritiam & merorem significat.* 18) *RESPICIENDO ad symbola quadam*, v. g. Ier. I, II. 12. *Factum est verbum Domini ad me, dicendo: quidnam tu vides, Ieremia? Dixique: baculum AMYGDALI (שקד) video. Et dixit Dominus ad me: Recte vidisti, quia INVIGILATVRVS (שקד) sum verbo meo ad faciendum illud.*

§. X. Sunt autem *Paronomasiae sacræ* 1) *vel expressæ*, vel *tacitæ*; 2) *vel adpellatiuarum vocum*, vel *nominum propriorum*; 3) *vel Hebraicæ*, vel *Græcæ*, illæ veteris, hæ noui instrumenti. Liceat igitur heic subiicere *Exempla EXPRESSAE PARONOMASIAE in ADPELLATIVIS vocibus HEBRAICIS*, a nobis obseruata, eaque ad seriem Alphabeti Hebraici, cum respectu ad radices digesta, comprehensis vna paucis (quæ in veteris Testamenti tabulis occurrunt) *Chaldaicis*. Sunt autem hæc: Gen. IX, 6. **שך דם האדם** *Quisquis fuderit sanguinem HOMINIS, per HOMINEM sanguis eius fundetur*; vt quam noxam homo homini intulit, eam vicissim ab homine experiat, ac adeo definat homo homini lupus esse. Cohel. VIII, 9. **ערו אשר לו** *Est tempus, quo dominatur HO-MO HOMINI in malum sibi vel ei.* Esa. XXIV, 4. **אבלהו** *LYGET, MARCESCIT terra;*

terra; LANGVESCIT, MARCESCIT TERRA CVLTA:
 vbi tergemina est inter **אכלה** *lugeat* & **נבלה** *marcescit*,
אכלה *languescit* & **נבלה** *marcescit*, ac denique **נבלה**
marcescit & **תבול** *terra culta*, eaque elegans paronomasia.
 Prou. XII, 21. **און** *Non occurrere fiet*,
 seu *accideret, iusto vlla iniquitas*, vel *iniquitatis pena*; quia
 iustus, vt iustus, per Dei gratiam sese præseruat a malis, vti
 culpæ, sic etiam pœnæ, quæ apud impios pro *accidentibus*
 (veluti **און** *iniquitas* ab **אנה** *accidendo* seu *occurrendo* dicta
 esset) æstimatur. Psal. XCVI, 5. **כל אלהי העמים אלהים**
Omnes Dii gentium sunt Deastri, seu quæ propria huius no-
 minis vis est, *vanitates, nibila*; quasi diceret, Non augusto
 illo ac venerabili nomine **אלהים** vel **אלהים** *Dii*, sed adfini,
 quanquam diuersum plane significante sono, **אלהים** *va-*
nitates ac *nibila* dici merentur, adeo vana sunt atque ina-
 nia nomina: plane vt Paulus I Cor. VIII, 4. *Nouimus, in-*
quit, quod nullum, seu nihil, sit idolum in mundo, & quod
nullus sit Deus alius, nisi vnus. Adeo vt valeat heic illud
 Prophetæ Hab. II, 18. *Quid profuit Sculprile, quod sculpsit*
illud formator eius? Fusile, & doctor mendacii? quod
item confusus fuerit formator simulacri sui super eo, dum fe-
cit אלהים אלהים *nibila, id est, idola mura?* Esa. VII, 9.
אם לא תאמינו כי לא תאמינו *Si non credideritis, certe non*
eritis stabiles, seu non consistetis; quæ duo, *credere & sta-*
bilem esse seu consistere, ab eodem themate **אמן** sunt dicta.
 Gen. XVIII, 27. *Ecce quaeso! in animum induxi loqui ad*
Dominum, licet sim עפר ואינר *PVLVIS & CINIS*, quæ
 ambo cognatis & idem propemodum sonantibus Hebræi
 vocant nominibus. Quod ipsum quoque Iob. XXX, 19. ob-
 tinet.

§. XI. Transimus ad exempla a litteris ה-ב inchoata. Eſa. XXIV, 3. הַבּוֹק הַבּוֹק הַמֶּרְץ וְהַבּוֹז תְּבוּזוּ *EVACV- ANDO EVACVABITVR terra, & DIRIPIENDO DIRIPIETVR*; quæ verba Hebræis tum ſecum ipſa, tum invicem conſonant. Sic in deriuatis inde nominibus Nah. II, 1. וּבְקֵתֵי אֲרִי *VACVITAS & EVACV- ATIO, & EXINANITA ſet.* Ier. XIX, 7. וּבְקֵתֵי אֲרִי *& EVACVABO conſilium Iudæ & Hieroſolymæ, facturus, vt Iudæi ac Hieroſolymitani conſi- gio ſint vacui, ſimiles futuri lagenæ, quæ Hebræis בְּקֵבֶקֶב ab euacuando dicta, quamque te, Ieremia, vt ſymbolum huic ipſi reiſortius auditoribus imprimendæ, adhibere volui, coll. v. 1. & v. 10. Similes alluſiones ad nomina ſymbolorum dabimus ſub קִוֶּץ & שָׂקָד. Eſa. XXXII, 19. וּבְרֵד בְּדֶרְדֵּי *& grandinabit, cum deſcendet, ſeu deſicietur ſylua: ad cuius paronomafię inſtar, in colluſione initialium litterarum conſiſtentis, ſimilia occurrent exempla ſub עֵזָה & עֲדָלִים. Ier. II, 5. וַיִּלְכּוּ אַחֲרֵי הַדָּבָל וַיְהַבְּלוּ *Et iuerunt poſt VANI- TATEM, & VANI FACTI SVNT: qualis enim dux, talis grex ductorumque agmen. Ier. LI, 2. Mittam Baby- loni זְרִים וְזִרְיָה PĒGRĪNOS, qui VENTILABVNT eam: ac adeo duplici nomine זְרִים erunt ei, primo vt peregrini, a זֵר peregrinum eſſe, deinde vero vt ventilatores, ex cognato themate זָרַר ventilare, ac velut ventilabro diſ- pergere. Eſa. LVII, 6. בְּחַלְקֵי בְחַלְקֵי הַלְקָהּ *in SAXIS val- lium PORTIO tua fuit, adeo quidem, vt idola, quæ ex ſaxo facta erant, velut pro egregia habueris portione, & putaueris, funes diuidendæ hæreditatis cecidiſſe tibi in amenis, & hæreditatem eueniſſe pulchram Pf. XVI, 6. quando idola e lapide facta colere tibi contigit. Iud. XV, 16. בְּלֹחֵי הַחֲמֹר *Per MAXIL- LAM*****

LAM asini caesum est *AGMEN*, immo *AGMINA* duo, per *MAXILLAM* asini, inquam, *cacidi mille viros*: vbi quidem Simson ludit æquiuocatione nominis המור, quod *agmen* seu *aceruum* non minus, quam *asinum*, significare potest, collato nomine collactaneo המרי *acerui* Exod. VIII, 10. Item Ier. XIX, 1. *Eundo eas, & compares lagenam formatoris* תרש *TESTAE*, id est, figulinam, - *exeasque ad vallem filii Hinomi, quæ est ante ostium portæ התרסית* vel התרסית *TESTACEAE*, seu *figulinæ*; vt adeo & symbolum & locus adhibendi symboli, nomine inuicem conueniant. Ier. I, 17. אל תחת מפניהם פן אחתך לפנייהם *Ne consterneris a facie illorum, ne consternem te coram facie illorum*: vbi colludunt inuicem, *consterneris & consternem te*; item, *a facie illorum & coram facie illorum*.

§. XII. Sub litteris כ, מ & כ, hæc nobis occurrerunt exempla: Prou. XIII, 12. תוהלה ממשכה מנהלה לב *SPES protracta*, seu *quæ differtur, AEGRITVDINE ADFCIT cor*. Vbi est paronomasia inter תוהלה *Spes* & מנהלה *ægritudine adfcit*, quorum illud est ab יחל *sperare*, hoc vero a חל *ægrum esse*: veluti diceret, nimiam spei dilationem facere, vt ex *spe* fiat *ægritudo*, & loco boni *sperari* succedat *dolor*, quæ duo simili fere efferuntur Hebræis sono. Psal. LXIV, 5. ירהו גל לא יראו Impii *LACVLANTVR eum* (integrum) *nec TIMENT*, aut timore Dei ab iaculando illo retineri se patiuntur; nunquam futuri יורים *iaculantes*, dummodo fuissent יוראים *timentes Dei*. Prou. VI, 23. וְהוֹרָה אֹר *Et lex est lux*. Ef. XXXII, 7. וְכָלִי בְלִי *Et ad AVARVM quod attinet, INSTRUMENTA eius mala sunt*: vbi בלי, idem quod בלי *auarus*, & בלי *instrumenta*, colludunt. 2 Sam. XXII, 11. & Psal. XVIII, 11. וַיִּרְפֹּב עַל-כְּרוֹב *Et VECTVS EST super CHERVBO*: veluti

veluti *Cerberus*, non a כרב *tegere*, sed per metathesin a כרב *vebi*, esset dictus. Num. VI, 18. מֵי הַמְּרִים הָמָּא רָרִים. *aque amaritudinem maledicentes*, ac adeo non physicam solum & proprie dictam *amaritudinem*, sed etiam tropice talem, hoc est *maledictionem inferentes*; quæ ambo adfinem sonum habent.

§. XIII. Ab elemento *Nun* inchoata sunt: Esa. XXXII, 6. כָּבֵל נָבְלָה נָבְלָה STULTVS STULTA loquitur; & v. 8. וְנָדִיב נְדִיבוֹת יַעֲץ וְהוּא עַל נְדִיבוֹת יִקּוּם. At INGENVVS INGENVA consulit, idemque super INGENVIS consiliis perstabit. Exod. XXIII, 2. Nec respondebis in causa aliqua לְנִטָּה אַחֲרֵי רַבִּים לְחִטָּה ad DELECTENDVM post multos, ad FLECTENDVM ius: colludentibus heic diuersis eiusdem Verbi coniugationibus, intransitiua vna, altera transitiua. Ier. LI, 20-23. מַלְלֵשׁ מִפֶּן אֶתָּה לִי. *MALLEVS tu mihi es*, inquit Deus Babyloniorum regi, indeque cum alhusione ad nomen מַפֵּץ *malleus*, quod a מַפֵּץ *dispergere* derivatur, pergit, per anaphoram non minus quam paronomasiam emphaticam: וְנִפְצַתִּי. Et DISPERGAM per te gentes cet. & DISPERGAM per te equum & sessorem eius; & DISPERGAM per te currum & insidentem ei; & DISPERGAM per te virum & feminam; & DISPERGAM per te senem & iuuenem; & DISPERGAM per te iuuenem & virginem; & DISPERGAM per te pastorem & gregem eius; & DISPERGAM per te agricolam & iugo iunctos boues eius; & DISPERGAM per te praefectos & principes. Ier. XXIII, 33. Et cum interrogauerit te populus hic, aut propheta, aut sacerdos, dicendo: מַה - מִשָּׂא הַיְהוָה? Quodnam est ONVS Domini? dices ad eos, quid sit ONVS: nempe ABIICIAM vos, inquit Dominus. Complicata heic paronomasia occurrit. Primo enim interrogantes sarcastice lufum captarunt in equiuocatione nominis מִשָּׂא: quod, cum

cum in proposita quaestione sumere debuissent in bonam partem, quodnam est pronunciatum seu effatum Domini? ut equipolleret his, quas v. 35. substitui Deus iuber, formulis: *quid respondit Dominus? & quid locutus est Dominus?* vti quidem id nominis Prou. XXX, 1. c. XXXI, 1. & alibi passim occurrit; ipsi contra in deteriorem abripuerunt *oneris* significarum, innuentes, verbum Dei sibi graue & oneris inlar esse. Deinde vero Deus sarcasticam paronomasiam contrario sensu in quaerentes retorquet, mandans Ieremiae, vt, quid in *oneris* censu habendum, indeque vt nimis molestum & graue abiiciendum sit, eis edisserat, nempe non verbum propheticum, sed ipsosmet impie quaerentes Iudaeos. Tum noua retorsione eandem paronomasiam repetit v. 36. *Sed מִשָּׂא יְהוָה (ONVS Domini) non commemorabitis amplius: quia ONVS erit cuius verbum suum, quo scilicet verbum Domini sarcastice exagitat, & quo gravissimam Dei iram in se concitabit; & vertistis verba Dei uiuentis, faciendo ex illis onus, quæ ad salutem, & ad alieuanum de humeris uestris incumbens iudiciorum diuinorum onus, data erant. Denique v. 38. & 39. nouam facit paronomasiam, & vna priorem istam repetit: nouam, Propterea quod dicitis verbum hoc מִשָּׂא יְהוָה ONVS (immo & OBLIVIONIS OBIECTVM, seu sermonem obliuioni dandum) Domini, cum tamen miserim ad vos, dicendo, ne dicatis, ONVS Domini, idcirco ecce ego! וְשִׂיתִי מִשָּׂא אֲתֵכֶם & OBLIVISCAR vestri vicissim OBLIVISCENDO; priorem vero: & ABIICIAM vos & urbem, quam vobis patribusque vestris dederam, a facie mea. Ezech. XXXIX, 9. וְהִשְׂקוּ בַּנֶּשֶׁק & ACCENDENT, accensumque alent ignem, ARMIS, facturi ex armis, seu נֶשֶׁק per Schin, veluri נֶשֶׁק incendium, hoc est, incendii materiam, per Sin.*

§. XIV. A ס, ע, & ה incipientia: Jer. VI, 28. כָּלֵם סָרִי
 כֹּרְרִים *Ommes illi sunt* (Iudæi) *REFRACTARII*
REFRACTARIORVM: siue prius horum adfinium vo-
 cabulorum סָרִי ab eodem sit themate סָרָר *refragari*, a quo
 posterius סֹרְרִים, siue a cognato סָרָר *recedere*. Jer. X, 11.
 דִּי, *qui calos & terram עֲבָדוּ* לא *non FECERVNT*, יִאֲבָרוּ
PERIBVNT ex terra & a-sub calis bis; adeo vt לֹא-
 עֲבָדוּ (*qui terram & calos non fecerunt*) fiant mutato paulis-
 per sono, sed diuerso plane significato, נִאֲבָדוּ *peruenientes*. Psal.
 LXVIII, 29. *Præcepit Deus tuus, o Mellia, עֲזָרְךָ* *roborare*, & opere ipso validum te esse
 demonstra, vt quemadmodum ille fieri præcepit, sic factum
 esse omnes intelligamus. Iud. X, 4. *Fuerunt ei* (Iairo Gi-
 leadite) *XXX filii עָרִים וְשָׁלִשִׁים עָרִים* *XXX ASINIS, & XXX VRBES* *erant*
eis: quasi diceret, mirum, quot *asinos*, tot *urbes* fuisse, ac
 adeo vt nomine, sic numero conuenisse. Cohel. I, 13. *Est*
id עֲבָדוּ *NEGOTIUM* *malum, quod dedit Deus mortali-*
bus, ut לְעֲבוֹת בּוֹ *HVMILIENTVR in eo*; ac adeo, vt
negotium hoc ipsis vere *negotium* facefferat. Thren. III, 47.
 פָּחַד וְפֶחֶת הָיָה לָנוּ *PAVOR & FOVEA* *fuit nobis*; & pleni-
 us concepta eadem paronomasia, Ecl. XXIV, 17. 18. *indidem-*
que repetita, Jer. XLVIII, 43. 44. פָּחַד וְפֶחֶת וְפֶחֶת עֲלֶיךָ יוֹשֵׁב
 הָאָרֶץ וְהָיָה הַנֶּסֶם מִקוֹל הַפָּחַד יִפֹּל אֶל הַפֶּחֶת וְהָעוֹלָה מִתּוֹךְ
 הָאָרֶץ יִלְכַּד בַּפֶּחַת *PAVOR, & FOVEA, & LAQVEVS* *su-*
per te erunt, o incola terra! *Et fiet, quisquis effugerit vo-*
cem PAVORIS, incidet in FOVEAM; & quisquis adscen-
derit e medio FOVEAE, capietur LAQVEO.

§. XV. Porro litteras פ, ק & ר ab initio præferunt:
 Ecl. V, 7. וַיִּקְוּ לְמִשְׁפָּט וְחָנָה מִשְׁפָּחָה לְצַדִּיקָה וְחָנָה מִצַּדִּיקָה *exspe-*

expectavit quidem Deus a populo suo, seu fructum impentis a se in eum laboris, *IVS*; *sed ecce! SCABIEM*, lepramque spirituales; & expectavit *IVSTITIAM*, *sed ecce! CLAMOREM* iniustitiarum, & peccata clamantia, ut olim Sodomæ Gen. XVIII, 20. 21. Hof. VIII, 7. צמח בלי יעשה גֶרְמֵן *GERMEN*, seu quidquid frugum e terra crevit, *non faciet*, seu *feret FARINAM*. Ezech. VII, 6. קָצַץ בָּא בָּא הַקָּץ. *FINIS venit! venit FINIS! EVIGILAVIT aduersus te!* haud aliter ac si dormiens hucusque, repente excitatus a somno esset, & *finis*, qui a קָצַץ *abscindere* est dictus, nomen ab יָקָץ *euigilare* accepisset. Sic Amos VIII, 2. *Dixit Dominus: Quidnam tu vides, Amose? cui respondi: קַוֵּץ בְּלוּב canistrum AESTIVORVM FRUCTIVVM*, seu *ficuum*. *Dixit ergo Dominus ad me: בָּא לְיִשְׂרָאֵל Venit FINIS* (terminus ille fatalis, quo veluti ficus ad carpturam, sic Iudæi ad sustinendum supplicium maturuerunt) *super populum meum Israel*. Gen. XLII, 35. וַיִּרְאוּ *Cumque VIDISSENT fasciculos argenti sui, ipsi & pater eorum, וַיִּירָאוּ TIMVERVNT*. Est hæc notabilis paronomasia, qua *visio*, & *timor* ex visione ortus, uti vocum sono affines sunt, sic eodem simul tempore & loco coincidere traduntur. Sic Esa. XLI, 5. רָאוּ וַיִּירָאוּ *VIDEBVNT insulae, & TIMEBVNT*; Psal. XL, 4. וַיִּירָאוּ רַבִּים וַיִּירָאוּ *VIDEBVNT multi, & TIMEBVNT*; Psal. III, 3. וַיִּירָאוּ וַיִּירָאוּ *Atqui VIDEBVNT hoc iusti, & TIMEBVNT*, sanctam inde erga DEum concepturi reuerentiam, ita ut dicant ei ex Psal. LXXVI, 3. *Quam tremenda sunt opera tua!* Zach. IX, 5. תִּירָא אֲשֶׁקְלוֹן *VIDEBIT Ascalon & TIMEBIT*. Jer. XXII, 22. וְיִירָאוּ וְיִירָאוּ *Omnes PASTORES tuos DEPASCE- TYR ventus*, ut qui pavisse alios debuerant, ac visi fu- erant,

erant, vento pabulum fiant, ab hostibus velur a vento auf-
ferendi. Psal. LXXXIX, 8. וְהַרְעַשׁ וְהַנְעֵשׂ *Et concutiebatur &*
commouebatur, 'ex mente Beati nostri FRANCKII in *Introduct.*
ad l. c.

§. XVI. Denique per ש & ת inchoata paronomasiae
exempla in adpellatiuis sunt: 1. Sam. I, 27. 28. *Huius pueri caus-*
sa (inquit Hanna Samuelis mater) *precata sum, deditque Do-*
minus mihi אֶת-שְׂאֵלְתִי אֲשֶׁר שְׂאֵלְתִי מֵעַמּוֹ PETITIONEM
meam, quam PETII ab illo: igitur & ego הֲשֵׁאֵלְתִּירוֹ COM-
MODAVI eum Domino; omnibus diebus, quoad viuet, ipse
שְׂאֵלִי COMMODATVS esto Domino. Innuens, Samue-
lem filium sibi duplici sensu esse שְׂאֵלִי, primo *Expetitum*
a Domino, alitero *Commodatum* Domino. Ier. XXX, 3.
וְשָׁבְתִי אֶת שְׁבוּת עַמִּי יִשְׂרָאֵל וְיְהוּדָה *Et REDUCAM*
TVRBAM CAPTIVAM populi mei Israelis & Iuda. Et
est paronomasia hæc, quum Verbuni שׁוּב *reducere* Nomi-
nibus שְׁבִי, שְׁבִית & שְׁבוּת, *captiuam multitudinem* desi-
gnantibus, iungitur, crebra non minus apud Scriptores sa-
cros, quam elegans. Recurrit enim ibidem v. 18. item c.
XXXI, 23. c. XXXII, 44. c. XXXIII, 7. 11. 26. c. XLVIII, 47.
c. XLIX, 6. 39. Deut. XXX, 3. Ezech. XVI, 52. 53. c. XXIX,
14. c. XXXIX, 25. Amos. IX, 14. Soph. II, 7. c. III, 20. Psal.
XIV, 7. LIII, 7. LXXXV, 2. CXXXVI, 1. 4. Iob. XLII, 10.
Thren. II, 14. Neh. VIII, 17. 2 Par. XXVIII, 11. Ut vel ex
hoc crebro illius paronomasiae vsu intelligi queat, quam tri-
ste fuit sanctis Dei viris *captiuitatis* malum, quod præui-
derunt, tam lætam eis extitisse illius mali catastrophem,
qua ex *captiuis*, מְשֻׁבִּים, שְׁבִי, שְׁבִית & שְׁבוּת dictis,
leui quidem mutatione soni, sed ingenti significationis dis-
crimine fieri debuerunt מְשֻׁבִּים שְׁבִי & מְשֻׁבִּים *reuersari* &
reducendi. Esa. XIII, 6. & Iael. I, 15. כִּשְׁדֵי מְשֻׁבִּי *velut*
VASTATIO ab *OMNIPOTENTE* venit: ac adeo sentie-
tur,

tur, quam non abs re & vastatio ipsa, & *Omnipotens*, qui vastationem inferet, ab eodem themate acceperint nomen. *Esa. XXV, 6. Faciet Dominus Deus exercituum vniuersis populis in monte hoc* מִשְׁתֵּה שְׁמָנִים מִשְׁתֵּה שְׁמָרִים שְׁמָרִים מִזְקָקִים מִשְׁתֵּה שְׁמָרִים מִמְחִים שְׁמָרִים מִזְקָקִים conuiuium cibi *PINGVEDINVM*, conuiuium vini *FAECVM*, (hoc est, quod super subsidentibus suis fecibus mansit, nec transfusum est ex vase vno in alterum, indeque saporem suum integrum retinuit, coll. *Ier. XLVIII, 11.*) & quidem *PINGVEDINVM medullatarum*, & *FAECVM percolatarum.* 2 *Sam. XXII, 42. ישועו ואין מושיע CIRCUMSPICIUNT* quidem, *sed non est qui FERAT SALVTEM*; eodemque sensu & argumento *Psal. XVIII, 42. ישועו ואין מושיע INCLAMANT* quidem, seu *VOCIFERANTVR*, *sed non est QUI FERAT SALVTEM.* De מִשְׁפַּט & מִשְׁפָּה diximus sub initium §. XIV. *Ier. I, 11. 12. Factum est verbum Domini ad me, dicendo: quidnam tu vides, Ieremia? Dixi igitur: מִקְרָל שֶׁקָּר baculum AMYGDALAE video. Dixit autem Dominus ad me: Recte vidisti, כי שֶׁקָּר אני על דברי לעשתו, quoniam inuigilaturus sum verbo meo, ad faciendum seu exsequendum illud. Baculus igitur amygdalæ, quæ, quoniam, PLINIO lib. XVI. c. 25. auctore, floret prima omnium mense Ianuario, Martio vero pomum maturat, Hebræis a vigilando est dicta, symbolum, idque commodum satis fuit Dei, exsequendo verbo suo inuigilaturi. Esa. I, 23. שְׂרָדֵי סוֹרְרִים PRINCIPES tui sunt REFRACTARII: eodemque modo Hof. IX, 15. מִל־שְׂרֵיהֶם סוֹרְרִים Omnes PRINCIPES eorum sunt REFRACTARII. De תְּבֵלָה & גְּבֵלָה vi- deantur dicta in §. XII.*

§. XVII. Ab adpellatiuis paronomafis expressis Hebraicis V. T. progredimur nunc ad appellatiuas expressas Græcas noui fcederis. Pertinent huc secundum seriem Alphabeti per *Alpha* inchoata: 1 Cor. XII, 2. Ad idola muta *ὡς ἂν ἤγαθε, ἀπαγομένοι, utcunque DVCKEREMINI*, (hoc est, ex mente Syri interpretis, *sine discrimine*) *ABDVCTI*. 2 Cor. I, 13, 14. *Nec enim alia scribimus vobis, nisi quæ ἀγαγώσκητε, ἢ καὶ ἐστυγνιάσκητε ἐλπίζω δὲ, ὅτι καὶ εἰς τέλος ἐπιγνώσεσθε. Καθὼς καὶ ἐπέγραψτε ἡμᾶς ἀπὸ μέγας, nisi quæ LEGITIS*, in scriptis scilicet Moysi & Prophetarum, quorum oraculis omnia mea sunt conformia, locum sic explicante Ven. I. C. WOLFIO in *Curis*, coll. Matth. XII, 3. c. XXI, 42. *vel ex mente aliorum interpretum, nisi quæ NOVISTIS, aut etiam AGNOSCITIS, spero vero quod & ad finem usque AGNITVRI sitis, quemadmodum & AGNOVISTIS nos ex parte.* 1 Cor. IX, 21. *τοῖς ἀνόμοις ὡς ἀνομος, (μὴ ὢν ἀνομος Θεῷ, ἀλλ' ἐνομος χριστῷ) ἵνα κερδήσω ἀνόμες, Factus sum his qui SINE LEGE rituali Mosaica erant tanquam SINE LEGE, (cum tamen non essem Deo SINE LEGE caritatis, sed Christo LEGE OBSTRACTVS) ut lucraver eos qui erant SINE LEGE.* Pertinet huc quoque ex mente Ven. I. C. WOLFI in *Curis* T. III. pag. 592. locus Hebr. VII, 3. *Ἀπᾶτωρ, ἀμήτωρ, sine patre, sine matre:* de qua tamen paronomafia, num intenta an fortuita sit, nihil certi nos habere fatemur. Certior est 2 Cor. IV, 8. *ἀπορούμενοι, ἀλλ' ἐν ἐξαπορούμενοι, PERPLEXI, sed non PERPLEXTATE CONFECTI; seu HAESITANTES, sed non PRORSVS HAERENTES.* 1 Tim. V, 13. *ἐ μόνον δὲ ἀργαί, ἀλλὰ καὶ Φλύαροι, καὶ περιεργαί, Non solum vero sunt OTIOSAE, verum etiam garrulae, & CVRIOSAE, hoc est, vanis potius quam solidis vrilibusque deditæ studiis: plane vt Apostolus 2 Theff. III, 11. *Audimus, inquit, quosdam ambulare inter vos inordinate, μηδὲν ἐργαζομένους, ἀλλὰ περιεργαζομένους, nihil AGENTES, sed INANITER SATAGENTES.* Eodem huc I. C. SVICERVS Theff. Eccl. Tom. II. p. 658. cum IO.*

PISCA-

FISCATORE & aliis refert Rom. I, 13. *ἀσύνετες, ἀσυνήτες, insipientes, sedifragos*; succinente Celeb. WOLFIO in *Curis* ad l. c. Elegantissime vero Philippus Eunuchus Actor. VIII, 30. *Ἀράγε γνώσκεις ἢ ἀναγνώσκεις; Ergone COGNOSCIS seu INTELLIGIS, quæ legis?* Cui gemina aliorum auctorum exempla adfert SVICERVS Thef. Eccl. To. I. p. 244. verbi gratia, Iulud IULIANI apostatæ ad Basilium M. in Epistolis Basilii, Epist. CCVII. *Ἀνέγνω, ἔγνω καὶ κατέγνω, Legi, intellexi & damnavi*: & BASILII ad Iulianum, Epist. CVIII. *Ἀνέγνω, ἐκ ἔγνω, εἰ γὰρ ἔγνω, ἐκ ἂν κατέγνω, Quæ legisti, non intellexisti: si enim intellexisses, minime damnavisses.*

§. XVIII. A litteris Δ Ε. & Κ. inchoata paronomasia rum exempla sunt: Rom. I, 28. *Quemadmodum ἐκ ἐδοκίμασαν non PROBARENT, multoque minus adprobarunt ac debito modo aestimauerunt, Deum habere in agnitione, tradidit eos Deus ἐς ἀθέμιον νῦν, in mentem REPROBAM.* 2 Cor. V, 6. *Scientes quod ἐνδημῶντες DVM ADSVMVS in corpore, ἐνδημῶμεν, PEREGRINEMVR a Domino*; & v. 8. *Præoptamus potius ἐνδημῆσαι, PEREGRINARI a corpore, & ADESSE (velut domi) apud Dominum*; nec non v. 9. *Contendimus, ἔτε ἐνδημῶντες, ἔτε ἐνδημῶντες, siue DOMI SIMVS, siue PEREGRINEMVR, accepti ei esse.* Rom. IV, 18. *παρ' ἐλπίδα, ἐπ' ἐλπίδι, præter spem, humanis nempe rationibus innixam, super spe, scilicet diuina diuinisque promissionibus suffulta.* 1 Ioh. II, 19. *Ἐξ ἡμῶν ἐξῆλθον, ἀλλ' ἐκ ἦσαν ἐξ ἡμῶν. Ex nobis exierunt (separantes se a nobis quod ad communionem externam;) sed non erant, (tam quoque, quam adhuc apud nos manerent) ex nobis, vere animis nobiscum coniuncti.* Hebr. V, 14. *προς διακρίσιν καλῆ τε καὶ κακῆ, ad discretionem BONI & MALI, quæ duo, vtut vnica tantum littera apud Græcos discrepent, tamen e diametro sibi contraria sunt in vicem.* Vide WOLFIVM illic p. 592. Rom. XI, 17. *Ἐἰ δέ τις τῶν κλάδων ἐξεκλάδησαν, Si vero aliqui RAMORVM DEFRACTI sunt*; vbi Vir modo laudatus, *Eleganter heic, inquit, Apostolus alludit ad ἔτυμον vocis κλάδος. Hæc enim*

est

est a κλάω, frango. Rom. II, 1. *In quo enim κρίνεις τὸν ἑτερον, σεαυτὸν κατακρίνεις, IUDICAS alium, te ipsum CONDEMNAS.*

§. XIX. Porro a litteris N--φ. incipientia: Hebr. V, 8. ἔμαθεν ἀφ' ὧν ἔπαθε, τὴν ὑπακοήν, *DIDICIT ab his, quæ PASSVS EST, obedientiam; eleganti paronomasia, vt in vulgato illo Græcorum, quod & apud HERODOTVM lib. I. pag. 95. existat, παθήματα, μαθήματα. 2 Cor. II, 11. τὰ γὰρ αὐτῶν νόματα ἐκ ἀγνοῦμεν. Non enim COGITATIONES eius IGNORAMVS, seu quæ mente agitat ille, nos mente nequidquam transmittimus. Act. XXIII, 3. Tunc sedes iudicaturus me κατὰ τὸν νόμον, SECVNDVM LEGEM, καὶ παρανομῶν κελύεις με τύπῃσθαι; Et tamen PRAETER, immo CONTRA LEGEM AGENS, iubes me verberari? Sic Rom. II, 23. *Qui in LEGE gloriaris, per transgressionem LEGIS Deum ignominia adfcis. 1 Tim. I, 8. Bona est LEX, (ὁ νόμος) si quis ea LEGITIME (νομίμως) utatur. Et ibidem v. 9. Iusto LEX (νόμος) non est posita, ILLEGALIBVS vero, (ἀνόμοις) inobedientibus, cet. 1 Cor. XII, 26. Si PATIATVR (πάσχει) vnum membrum, COMPATIVNTVR (συμπάσχει) omnia membra. Phil. III, 2, 3. Videte CONCISIONEM (τὴν κατατομήν), hoc est, eos, qui de circumcissione quam maxime gloriantur, non alia tamen, quam carnis, & quæ cum præputio cordis haud difficulter consistat: nos enim sumus CIRCVMCISIO (ἡ περιτομή) qui spiritu seruimus Deo, Et gloriamur in Christo Iesu, nec in carne confidimus. 1 Tim. VI, 17, 18. DIVITIIVS (τοῖς πλεσίοις) in praesenti saeculo præcipe, vt ne altum sapiant, neque spem collocent super DIVITIARVM (πλάτην) incertitudine, sed super Deo viuente, præbente nobis ABVNDE (πλεσίως) omnia ad fruitionem; vt beneficiant, ac DIVITES SINT (πλετῶν) in operibus bonis. Rom. I, 29. Impletos -- πορνεία, πονηρία, FORNICATIONE, MALIGNITATE, - μισῆς φθόνος, φόνος, plenos INVIDIA, CAEDE: de quibus tamen, num fortuitæ, an certo consilio efformatæ sint paronomasiae, certo compertum nihil habemus; iudicio SVICERI in
Thes.**

Tbes. Eccl. To. II. p. 658. & Ven. WOLFII in Curis ad l. c. vt exempla ista heic adponeremus, permoti. Hebr. XI, 37. ἐπειράθησαν, ἐπειράθησαν, ferrati sunt, tentati sunt: quo de exemplo eosdem modo laudatos Auctores vidē. Rom. XII, 3. Dico per gratiam mihi datam, unicuique, qui est inter vos, μη ὑπερφρονῶν παρ' ὃ θεῶν φρονῶν ἀλλὰ φρονῶν ἕως τοῦ σωφρονῶν. ne plus SAPIATIS, quam oportet SAPERE; sed SAPIATIS, vt SOBRIE SAPIATIS.

§. XIX. Ab adpellatiuis transimus nunc ad paronomasias propriorum nominum, primo Hebraicas, deinde Græcas. Et Hebraicarum quidem paronomasiarum magna mellis est; quas & ipsas alphabetico ordine, non tamen respectu radicum, sed ipsorum nominum, persequemur. Sunt autem, quæ ab א & ב inchoantur: Mich. I, 14. בְּתֵי אֶכְזִיב לְאֶכְזִיב *Domus Achzibæ* (quod nomen mendacem significat) *sient in MENDACIVM*, seu *FALLACIAM*: fallent spem possessorum, vtpote non salutæ futuræ, sed ab hostibus devastandæ. Hof. IX, 16. חֲבֵה אֶפְרַיִם שְׂרָשָׁם יָבֵשׁ פְּרִי בְּלִי יַעֲשֶׂן *PERCVSSVS est EPHRAIM*, (nempe vt percuti dicuntur vegetabilia, quum vredine tacta exarescunt, Psal. CII, 5. & Psal. CXXI, 6. item Ion. IV, 7.) *radix illorum exaruit, FRVCTVM non ferent*: cum allusione ad nomen *Ephraimi*, quod duali numero conceptum, *geminam fructificationem* denotat, ex impositione patris, qui nato huic alteri filiorum suorum id nominis dedit, dicens: כִּי הָיִינוּ אֱלֹהִים בְּאֶרֶץ עֲנִי *Quoniam FRVCTIFICARE ME FECIT Deus in terra adfectionis meæ*, Gen. XLI, 52. At Hof. XIII, 15. vbi de Ephraimo pariter sermo est, coll. v. 11. desectitur in deteriorem partem illud nomen, כִּי הָיִינוּ בֵּין אֲחֵים יַעֲרִי *Quoniam ille (Ephraimus) inter fratres FEROCIT*: veluti non a פִּרְיָה *fructificare*, sed a פִּרְיָה *ferum esse ac ferocire* esset adpellatus. Esa. XV, 8. בְּאֶרֶץ אֱלִים יִלְחָח *Et vsque ad BEER-ELIM* (quod nomen adpellatiue

riue *puteum fortium*, hoc est, a principibus populi Israelitici effossum Num. XXI, 16--18. significat) erit *VLVLA-TVS* eius; veluti non *fortium* amplius, sed *vlulantium*, seu *eiulantium puteus* ille dicendus esset, ab ילל, vel, quod loco eius venit Joel. I, 8. אלו eiulavit. Amos. V, 5. בית אל יהיה לאן Et *BETH-EL* (*domus Dei*, sic dicta quod Deus illic Iacobo adparuisset Gen. XXXVI, 15.) erit in *VANVM* seu *NIHILVM*; vel tractabitur, non vt *DEI*, sed vt *INIQUITATIS domus*: nomine in deterius mutato. Mich. I, 11. מִסַּפַּד בֵּית דְּהַאֲזֵל יִקַּח מִכֶּם עִמְדָתוֹ *Planctus BETH-HAETZEL* (quod nomen exponi potest *Domus termini*, ab אצל *iuxta, prope*) *auferet a vobis CONSISTENTIAM suam*, ita vt planctus ibi nequaquam sit terminum reperiturus. Ibid. v. 10. גְּבִיחַ לְעִפְרָה עֵפֶר הַחֶפְלָשְׁתִּי In *BETH-LEAPHRA* (adpellatiue sonat *domum pulueris*, videreturque eadem esse cum עִפְרָה *Ophra*, Beniaminitarum oppido Iof. XVIII, 23.) in *PVLKEREM* prosterne te.

§. XX. א ג, ד & ה inchoata: Gen. XLIX, 19. גַּד גַּד Ad *GADVM* quod attinet, (qui nomen hoc suum, *turram* significans, inde accepit, quod mater eunt olim enixa dixisset: גַּד בָּא *venit turma* filiorum) *TYRMA INVADET EVM*, sed & ipse *INVADET calcem* hostium: ac adeo nominis sui mensuram & patientiam & agendo explebit. Amos. V, 5. *Gilgalam ne veniatis, quoniam GILGALA* (vtut olim a *deuolutione* sit dicta, quod Deus illic probrum Aegypti ab Israelitis *deuoluisse* Iof. V, 9.) *MIGRANDO MIGRABIT* in captiuitatem, velut non a גלל *voluere, deuoluere*, sed a גלל *migrare*, esset adpellata. Hof. XII, 12. *GILEAD* (גלעד) *iniquitas, immo vanitas facti sunt in GIL-*

GILGALA (בְּגִלְגָּל) boues immolarunt; etiam altaria idololatræ sunt magno numero velut ACERVI (בְּצִלְיָה) super sulcis agri: vbi גְּלִימָה acerui alludit ad vtrumque antegressorum nominum, ad גִּלְגָּל Gilgalam sono, ad גִּלְעָד vero seu Gileadum, etymologia & deriuatione, quia idem valet ac Gen. XXXI, 52. עַד רִגְלֵי הַהַר testis est aceruus hic. Esa. XV, 9. מֵי דִימֹן מְלֵאֵי דָם Aqua DIMONAE (vrbis Moabiticæ, dicta a רִמֹן sterquilinio, vel, quia & דִּיבֹן vocatur, a fluxu & liquore, coll. Hebr. זֹב, Arab. זֹב, fluere, liquidum euadere) implebuntur SANGVINE: ac adeo Dimona in posterum non tam ab aquarum, quibus abundat, fluxu, quam a cruore sanguinis nomen habebit. Gen. XLIX, 16. דָן יָדִין עַמּוֹ בְּאֶחָד שְׁבֵטֵי יִשְׂרָאֵל DAN, (quod nomen iudicem significat, impositum filio Bilhæ a Rahela, sub addita ratione, דִּנְנִי אֱלֹהִים iudicauit me Deus, Gen. XXX, 6.) iudicabit populum suum sicut vna tribunal Israelis: nomen proinde habiturus & omen. Ier. XLVIII, 2. בְּחֶשְׁבֹן הָשָׁבוּ עֲלֶיהָ רַעֲוֵהָ In HESBONE, munitissima Moabitarum vrbe, eaque a חֶשֶׁב cogitare dicta, COGITABUNT hostes aduersus eam (Moabitudem) malum.

§. XXII. Litteras ל ו י praferunt exempla paronomasiae in nominibus propriis: Gen. XLIX, 8. יְדֻדָה יָדָה יָדָה יְדֻדָה יְדֻדָה, IVDA, te, te LAVDABUNT fratres tui; adeoque fies, quod nomen tuum dicit, id est, laudatus, quemadmodum mater tua, cum te peperisset, dixit: Hac vice LAVDABO Dominum, indeque vocauit nomen tuum IVDA, Gen. XXIX, 35. Hof. II, 25. וְרַעֲתִידָה לִי בְּאֶרֶץ Et SEMINABO eam (nempe יִזְרְעֵלָה IEZREELAM v. 24. quæ vero regni olim Israelitici tribus heic designat) mibi in terra, instar fecundi seminis, quod in agro sparsum centenis,

tenis, sexagenis, tricenisque multiplicatur fructibus: & ita quidem fiet **זרעא** *Seminata a Deo* in bonam partem, vti hucusque fuit in malam partem, coll. c. I, 4. Gen. XXVII, 36. **חבי קרא שמו יעקב ויעקבני זה פשמי** *Num, quia vocatum est nomen eius IACOB, (a tenendo calcaneo Gen. XXV, 26.) SUPPLANTAVIT, seu insidiosè & velut a tergo & calce CIRCUMVENIT me iam bis? Gen. IX, 27.* **נפת אל הים** *DILATET Deus spatium IAPHETHO;* vt fiat quod nomen eius sonat, nempe *Dilatatus:* a Chald. **פתור** *latus fuit,* vnde **פתור** *latitudo eius Dan. III, 1. Neh. IX, 24.* **והכנע לפניהם את ישרי הארץ והכנענים** *Et HVMILLAVISTI coram eis incolas terræ CANANÆOS;* vt fierent *Cananei* id quod nomen illorum significat, nempe *humiliati.* Ezech. XXV, 16. **והכרת את כרתים** *Et excindam Crethæos,* (id est, Philistæos, coll. Soph. II, 5. qui vero heic synonyma voce adpellantur *Crethæi,* vt allusio fiat ad **כרת** *excindere,* vnde id nominis ductum. Num. XVIII, 2. *Et etiam fratres tuos, tribum LEVI (לוי), stirpem patris tui, adduc tecum, וילוי עליך, vt ADIUNGANTVR tibi in ministerio sacro: a quo adiungendi Verbo ipsum huius tribus nomen est dictum Gen. XXXI, 34. Mich. I, 13. Iunge currum (לרכש וישבת לרכש) CELERI EQVO, habitatrix LACHISCHÆ, acsi non Lachischa, sed Rachischa a celeri equo nomen obtinuisses.*

§. XXIII. Auspicales literas **ע-ד** habent hæcce: Ier. XLVIII, 2. **עם מרמן תדמי** *Eriam, vrbs MADMEN, EXSCINDERIS.* Nempe *vrbs* nomen est a **דמן**, *excidii* vero vocabulum a **דמ**: quæ ambo, vt sono, sic significatione conueniunt. Mich. I, 14. *Propterea dabis (o filia Tzionis) libellum DIMISSIONIS super MORESCHETH-Garb, ita vt iuri tuo in hoc oppidum Morescherb,* (siquidem

dem vt proprium vrbis cum interpretibus quibusdam accipere velis) in vicinia vrbis *Gath* sitam, quæ ab *hereditate* nomen indepta est, renuncies. Ibid. v. 12. *Quoniam INDOLVIT*, idque dolore amarissimo, יושבת מרור *habitatrix MAROTHÆ*, quæ ab *amaritie* sic dicta. Item v. 15. עד הירש אבי לך יושבת מרשד *Adbuc HAEREDEM* (alium, eumque hostem) *adducam tibi*, *habitatrix MARESCHAE*, velut ab hereditate nomen indepta. 1 Sam. XXV, 25. וְנָבַל שְׁמוֹ וְנָבַלָה עִמּוֹ *Vt nomen eius, sic ipse est: NABAL* (quod *stultum* notat) *est nomen eius*, & STVLTTITIA *apud ipsum est.* Ruth. I, 20. *Ne vocetis me נעמי NOOMIN*, i. e. *amanitatem: vocate me potius MARAM*, id est, *merentem ac præstam.* Mich. I, 15. עד ערלם ויבוי *VSQVE AD ADOLLAMVM* (quod nomen ab initio eandem habet litteras ac Particula præcedens *עד vsque ad*) *veniet hæres iste hostis.* Soph. II, 4. עזה עזובה *GAZA erit DESERTA*: cum allusione ad initiales vocum litteras, vti paulo ante in עד ערלם ויבוי Mich. I, 15. Efa. XXI, 2. עלי עילם *Ascende gens Elamitica*, veluti hæc ab *ascendendo* esset dicta: ita saltem *ADR. RELANDVS in Palæstina* p. 1056. sq. Efa. X, 3. עניה ענתור *o MISERA ANATHOTH*, q. d. *vrbs miseriarum seu afflictionum.* Soph. II, 4. ועקרן ועקרון *Et EKRON ERADICABITVR.* Efa. XVII, 2. ערי ערער *VRBES AROERAE*, amplæ illius vrbis, quæ velut *vrbum* adpellari possit, *gregibus cedent.*

§. XXIV. Denique a הִי הִי inchoatæ paronomasiæ Hebraicæ exempla in nominibus propriis hæc sunt: Dan. V, 26 -- 28. מְנַה מְנַה אֱלֹהִים מְלֹכֹתָי וְהַשְׁלֵמָה תִּקַּל תִּקְלָתָא *במאזוניא והשתכחת חסיר פָּרַס פְּרִיסָה מְלֹכֹתָי וַיְהִיבֶת לְמֹדֵי וּפְרַס* Quod ad vocem *MNE*, (quæ *definitum* denotat) *DE-*

FINIVIT *Deus regnum tuum, & absoluit illud*; quod vero ad THKEL (*adpensum*), ADPENSVS *es in bilance, & inuentus deficiens*; & quod ad PRES (*diuisum*), DIVISVM *est regnum tuum, datumque Medis & PERSIS*: in quibus verbis tergemina est, & in ultimo quidem membro duplex paronomasia vocis *Prés*, non solum ad פריסת *diuisum est*, verum etiam ad *Persar*. Mich. I, 11. לא יצאה יושבת צאנן *Non EXIBIT* amplius, gregesque pecoris sui laeta educet *habitarix TZAANAN*, loci ab *exitu* vel *pecore* (צאן) dicti. Esa. XIII, 4. יהוה יצאנו ממקד צבא מלחמה *Dominus Deus EXERCITVVM* lustrat *EXERCITVM* bellicum, nomini suo, quo *Deus exercituum* audit, reipsa satisfacturus. Zach. IX, 3. Et adificauit TYRVS (quod nomen Hebraeis ab eodem est themate, a quo sequens adpellatiuum) MYNIMENTVM *sibi*. Num. XX, 12. *Propterea quod non credidistis in me*, (inquit Deus ad Mosen & Aaronem) להקדישני *ut SANCTIFICASSETIS* me, cer. cui auctor historiae notabile subiungit epi-phonema v. 13. *Ista sunt aquae contentionis, vbi contenderunt Israelitae cum Domino*, ויקדש בם *& SANCTIFICATVS* est in eis: vbi membrum vnum inuoluit paronomasticum respectum ad alterum; vtrumque vero adludit ad proprium illius loci קדש Kadesch, id est, *sanctus* v. 1. 6. Plane vt & c. XXVII, 14. *Immorigeri fuistis mandato meo -- eotendenti להקדישני* *ut SANCTIFICASSETIS* me in aquis istis coram oculis eorum, הם מי מריבת קדש מרבה צן *Ista sunt aquae contentionis KADESCH* (loci non sine omne ac emphasi a *sanctificatione* dicti) *in deserto Tzin*. Num. XXIV, 21. *Cumque vidisset הקיני KENITAM*, -- *valida est, inquit, habitatio tua, & positus in rupe קנה NIDVS* *ruus*; quasi קיני Keniza a קן *nidus* nomen sortitus esset. Mich.

Mich. I, 11. *Transi tibi, habitatrix* שפיר SCHAPHIRAE, (vrbis a *pulchritudine* sic dictæ) NVDATA PVDENDIS, ac adeo deformi incedens habitu, & pulchro spoliata ornatu. Ier. VI, 1. ובהתקוע תקעו שופר *Et in THEKOA* (quod oppidum a *clangendo* nomen habet) CLANGITE *buccina.*

§. XXV. Ex N. Testamento Græco nulla expressæ in propriis nominibus paronomasiæ exempla, nisi hæc duo, succurrunt nobis: Philem. v. 10. 11. *Rogo te de filio meo, quem genui in vinculis meis, Onesimo; vel, si quis propter casum nominis malit, quem genui in vinculis meis Onesimum, ut nomine sic omine velut Vitium: τὸν πρότερον ἀχρηστον, νῦν δὲ σοι καὶ ἐμοὶ ἕχρηστον, olim tibi INVITILEM, nunc vero tibi ἔσ' mibi VTILEM.* Respicitur heic ad adpellatiuam significationem nominis ὀνήσιμος, *utilis, qui iuuare ἔσ' prodesse potest, qui fruendum se aliis dat:* coll. in hac ipsa Epistola v. 20. *εἶπά σοι ὀναίμην* utinam ego te fruar! Matth. XVI, 18. *Σὺ εἶ Πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτη τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μὲ τὴν ἐκκλησίαν.* Tu es PETRVS, (quasi Petrus & Saxeus) ἔσ' super hac PETRA *adificabo ecclesiam meam.*

§. XXVI. Considerauimus hucusque expressas tum in adpellatiuis, tum in propriis nominibus paronomasias: adiuciemus nunc *tacitas & latentiores paronomasias*, iidem primo in adpellatiuis, deinde in propriis. Ex adpellatiuis *Hebraicis* huc pertinent: אֱלִילִים *Deastri* ac velut *nibila*, pro אֱלִים vel אֱלִהִים *Dii*, passim; v.g. Leu. XVI, 4. c. XXVI, 1. Esa. X, 10. c. XIX, 3. de quo confer superius dicta sub expressa paronomasia §. IX. p. 13. Esa. XIII, 22. *Et alternis clamabunt ihoes* בְּאֶלְמֵנֵהוּ, q. d. in *VIDVIS* eius, pro בארמנותיו in *PALATIIS* eius, sc. regis Babylonie; poscente hanc explicationem analogia membri sequentis, וְרַגְמֵי בְּהִיבְלֵי עֵבֶר, & *dracones in arcibus voluptuariis.* Sed est Antistechon illud paronomasticum, innuens, *palatia illa veluti viduata & incolis hominibus vacua esse futura:*

eo fere modo, ac si ad imitationem huius schematis diceretur Latine *in fallaciis* pro *in palatiis, eius*. Efa. LVI, 10. Improbi doctores populi Iudaici vocantur הַזִּיִּים, id est, fecundum τὰς ὀφθάλμους *somniantes*, inuidioso significato, vt in Epist. Iudæ v. 8. ex significatione, quam Verbum ad fine הרה apud Arabes habet, *delirauit in loquendo, absurda locutus fuit mentis impos*. Estque (vt Cocceius in Lex. Hebr. sub הרה iam notauit) occulta paronomasia ad הַזִּיִּים *VIDENTES*, qui prophetarum apud Hebraeos titulus fuit. Psal. II, 9. הַרְעֵם בַּרְזֵל *CONFRINGES eos pedo ferreo*, pro הַרְעֵם *pascet eos*, quod ex veteribus metaphrastis exhibent LXX, Syr. Arabs & Aeth. nec non Vulgatus Lat. *reges eos*. Si paronomasiam hanc tacitam expressius efformare velles, ita haberet: *Pedo non ligneo illo, equali pastores in regendis ouibus vti solent, sed ferreo & extitabili, nicht mit dem Stab Sanft, sondern mit dem Stab Web, Lach. XI, 7. nec הַרְעֵם pascet, sed הַרְעֵם confringes eos*.

§. XXVII. Ex appellatiuis Graecis N. T. in hoc censu ponuntur: 2 Pet. II, 13. de haereticis quibusdam primitiuae ecclesiae Christi, ἐντροφῶντες ἐν ταῖς ἀπάταις αὐτῶν, *συνευωχόμενοι ὑμῖν, Oblectantes se in DECEPTIONIBVS suis, conuiuantes vobiscum*. Pro quo in Epist. Iudæ (inter quam & hanc posteriorem Petrinam summa est vocum rerumque conuenientia) v. 12. ita: οὗτοι εἰσὶν ἐν ταῖς ἀγάπαις ὑμῶν σπιλάδες, *συνευωχόμενοι, ἀφίθως αὐτῆς παμπαίοντες, Hi sunt in AGAPIS vestris labes. conuiuantes, sine timore seipos pascetes*. Vnde & superiore loco codices nonnulli & versiones pro ἐν ταῖς ἀπάταις habent ἐν ταῖς ἀγάπαις. Sed recte illic Ven. WOLFIVS in *Curis: Quod ad me attinet, Petrum ἐν ταῖς ἀπάταις scripsisse non dubito. Nec fortasse fallar, si dixerō, eundem Apostolum ad ἀγάπας illas, quas Iudas commemorat, alluisse, & data opera ἀπάτας appellasse, tanquam in quas illi quidem ἀγάπαις conuerterint*. Act. XI, 23. de Barnaba: παρεκάλεσεν, *ADHORTABATUR omnes, vt proposito*

posito cordis adhaerent Domino, explens hoc ipso nominis sui, quod ab Apostolis acceperat, mensuram; utpote quod interpretatione redditum, est *ὁ υἱὸς παρακλήσεως filius adhortationis*, seu *ADHORTATOR* Act. IV, 36. Sic vocabula quaedam cum *παρὰ* composita, aut decomposita, heic illic occultam continent paronomasiam, ut I Tim. VI, 5. *παραδιατριβῶν disputationes*, sed falsæ, malæ, inanes atque ineptæ, quales sunt (vri ibidem additur) *hominum corruptam mentem habentium*, & *privatorum veritate*; cum contra *διατριβῶν philosophorum sint disputationes*, & *παρὰ πρόposito in multis compositis vitiet*, quod Ven. WOLFIVS ex *Bosio* ad h. l. adnotauit. Col. II, 4. *Ὅτι ne quis vos παραλογίζηται*, *ratiociniis circumueniat*, PARALOGISMIS potius, hoc est, deceptorii fallacibusque argumentis, quam veris & sanæ logicæ conuenientibus, vtens SYLLOGISMIS: vnde & additur ibi, *ἐν πιθανολογίᾳ sermone plausibili*, seu oratione sophistica. Iudæ v. 4. *παρεσέδυσαν*, *subintrarunt*, *irreperunt*, non *εἰσέδυσαν*, *intrarunt*; Gal. II, 4. *propter falsos fratres*, *τὰς παρεσάκτας*, *irreptitios*, *subintroducitos* clam & furtim, non *introducitos* simpliciter, saltem debito modo, *οἵτινες παρεσῆλθον*, *qui non ingressi*, sed *subingressi sunt*, seque furtiua ratione ingesserunt.

§. XXVIII. Porro ex nominibus propriis Hebraicis latentiore faciant paronomasiam: אֶפְרַיִם *Epbraim* in illo Gen. XLIX, 22. *בן פורח יוסף בן פורח עלי עין Filius (ramus) FRUCTIFERAE* arboris vel vitis, *est Iosephus, filius fructifera*, inquam, plantatæ iuxta fontem; cum allusione ad illud omen Iosephi in nominando filiorum suorum altero Gen. XLI, 52. *Nomen alterius vocauit אֶפְרַיִם EPHRAIM*, (a gemina fructificatione) quia *FRUCTIFICARE* me fecit *Deus in terra adfectionis meæ*. אֶדוֹם *EDOM*, pro quo Esa. XXI, 11. mutata nominis forma, venit דְּמַמָּה *DVMA*. Nempe ut Ven. D. MICHAELIS ad locum illum notauit, *Nomen*

E

est

est paronomasticum seu allusivum, q. d. ad SILENTIVM redigenda insolenter clamosa gens: vel ex alia, quanquam huic cognata nominis significatione, exscindenda. Certe non Dumam Ismaeliticam Arabiæ Gen. XXV, 14. sed paronomastice Idumæam (vii. LXX Interpretes reddiderunt) intelligendam esse, colligi potest ex subiuncta ibidem mentione Seiriticæ regionis: vtpote quæ non Ismaelitarum, sed Idumæorum fuit, coll. Gen. XXXVI, 8. Item בית און qs. DOMVS INIQUITATIS vel VANITATIS, seu vanissimorum idolorum, pro vero oppidi nomine בית און qs. DOMVS DEI, Hof. IV, 15. Ne adscendaris BETH-AVEN. Recte enim d. KIMCHI in Comm. ad h. l. Hæc, inquit, Bethel est, ubi fuit alteruter virulorum aureorum. In deteriorem vero partem, & conuicii causa, vocat eam Bethauen. Quoniam Iacobus pater noster vocauerat locum istum Bethel, propter visionem & adparitionem Dei sibi factam Gen. XXVIII, 19. postquam vero Ieroboamus vitulum illic statuisset, mutato nomine vocauerunt eum Propbeta Bethauen, quia vitulus iste vanitas inanitasque fuit. Sic & Hof. V, 8. Virobique tamen non sine allusione ad locum Bethelæ vicinum, vero nomine suo dictum Bethauen Iof. VII, 2. c. XVIII, 12. 13. Valebar enim heic, quod nobis in proverbio est, daß wo Gott eine Kirche bauet, der Teufel eine Capelle daneben bauet. Porro בשת vel בשת, qs. dicas pudor, pudendus deaster, per modum conuicii, pro בעל Baale, quod nomen, Dominum significans, cum in se honorificum esset, turpi abusu turpissimo cesserat idolo. Vt Ier. XI, 13. Pro numero vicorum Hierosolymæ posuistis altaria לבשה PVDORI, pro לבעל Baali. Hof. IX, 10. Separarunt se לבשה PVDORI. Vnde & LXX Græci, quod 1 Reg. XVIII, 19. in Hebræo textu est נביא הבעל prophe-
ras Baalis, secundum plerasque editiones exhibent τῆς ἑπο-
φῆρας τῆς ἀισχυρίας: indidemque variatio in nominibus pro-
priis,

priis, vt 2 Sam. XI, 21. **יְרֻבְשֶׁתַּי** *Ierubbesheth*, pro **יְרֻבְשֶׁל** *Ierubbaal* Iud. VI, 32. item 2 Sam. IV, 4. **מֵפִיבֹשֶׁתַּי** *Mephibosheth*, idem qui **מְרִיב בַּעַל** *Merib-baal* 1 Par. VIII, 34. vel **מְרִי בַּעַל** *Meri-baal* c. IX, 40. & **אֲשֶׁת־בַּעַל** 1 Par. VIII, 33. pro **אִישׁ בִּשְׁתָּה** 2 Sam. II, 8. 10. Sic Ier. IX, 3. **כָּל אִחַ עֲקוּב יַעֲקֹב** *Omnis frater supplantando supplantat*, seu *circumueniendo circumuenit*, cum allusione ad nomen **יעֲקֹב** *Iacobi*, coll. Gen. XXV, 26. q. d. *Sunt Iacobai*, sed alio prorsus, & deteriore significatu, quam progenitor illorum Iacobus. **מַצְוֵר** *MATZOR*, qs. *munimentum*, *munita regio*, 2 Reg. XIX, 24. **עַל** XIX, 6. c. XXXVII, 25. Mich. VII, 12. pro **מִצְרַיִם** *Aegypto*, quae a natura est *munitissima*. **עִיר הַהָרָס**, qs. *vrbs destructionis*, **עַל** XIX, 18. cum allusione ad celebrem Aegypti urbem **עִיר הַחֶרֶס** *urbem solis*, **Ἡλιούπολις**, *Helio-polin*. **עָכָר** & **עֲכוּר** qs. *Turbatus vel turbator* 1 Par. II, 7. Iof. VII, 24. Hof. II, 17. pro **עָכָן** *Achan* Iof. VII, 1. nempe quia is fuit **עֲכוּר יִשְׂרָאֵל** *turbator Israelis* 1 Par. II, 7. indeque merito suo vicissim *turbatus*, secundum illud Iof. VII, 25. *Quare conturbauisti nos? Conturbet te Dominus!*

§. XXIX. Ad eandem hanc exemplorum classem ab aliis quibus & haec sequentia referuntur: Psal. VII, 1. **כֹּזֵב** *Cusch*, q. d. *Aethiops*, homo incorrigibilis, qui vt *Aethiops* curtem, sic mores non mutat, coll. Ier. XIII, 23. & Amos IX, 7. pro **סָאוּל בֶּן נֵר** *Saul filio Ner* Mich. VII, 18. **מִי אֵל כַּמֹּד** *Quis est Deus sicut tu?* Quasi Propheta ad suum ipsius alluisset nomen **מִיכָה** vel **מִיכָיָה** *Michaas*, id est, *Quis sicut Dominus?* Mal. III, 1. **עֵצָה** *Ecce! missurus sum angelum meum*, quasi novum *Malachiam*, coll. c. I, 1. Item Iud. XVIII, 30. Improbus ille Leuita **יוֹנָתָן בֶּן נֹנ** *Ionathan filius Gersabomi*, cum Nun suspensio, ad innuendum, fuisse hunc quidem nepotem *Mosis*, viri Dei, sed dignum, qui potius improbo regi *Manassi*, quam *Mo-*

ſi, filius tranſcriberetur. Ier. XXIX, 24. נְחֵמָה *Nechelamaeus*, pro *Nachamaeus*, a *Nachamo*, 1 Par. IV, 19. quaſi alluſiſſet Ieremias per epentheſin vnius litteræ ל, vt perfringeret illius *Nachamaei* ſtudium erga pſeudoprophetarum ſomnia, coll. HILLERI Onomaſt. S. p. 235. Sed hæc quidem exempla nobis adhuc dubia eſſe videntur.

§. XXX. Ex *N. Testamento* huc pertinere putantur: Βεελζεβλ Matth. X, 25. pro *Beelzebub*, quod *muſcarum Deum*, ſicut illud prius nomen, in deterius verſum, *ſtercoris Deum* notare poteſt. Vide CVIL. SVRENHVSII βίβλον καταλλαγῆς p. 88. Συχαρ pro Συχημ vel Συχημ, Ioann. IV, 5. quaſi nomen שכם *Sichemum* ab Iudæis in שִׁכָר *Sichar*, hoc eſt, *mendacium, falſum*, ludibrii cauſa reſectum eſſet, ex coniectura *Adr. Relandi* Diſſert. Miſcell. P. I. p. 141. adprobante Ven. WOLFIO in *Curis* ad l. c. Traxit huc quoque CAMP. VITRINGA To. II. Theſauri Noui Diſputat. p. 987. locum 2 Petr. II, 15. *Securi viam Bileami*, τῶν βοσῶν filii *Bofor*, pro בער *Beor* Num. XXII, 5. quaſi Apoſtolus alluſiſſet ad vocem בשר *caro*, ſubindicaturus, Bileamum ſuadendo voluptatum carnalium vſum merito filium *Bofor*, h. e. *carnis* adpellari. Quomodo & SVRENHVSIVS in βίβλος καταλλαγῆς p. 692. nec non Ven. WOLFIVS ad l. c. Exiſtimamus tamen, hanc differentiam potius a diuerſitate dialecti repetendam eſſe, vt quod ſcribitur βοσῶν, Hebraice בצר, coincidat cum בער, litteris פ & ע commutatis, vti in רבץ & רבץ *cubuit*, רצץ & רעץ, itemque רעע *concuſſit*, עוק & צוק *coarctare*, צה & עה *hoſtis*, cet.

§. XXXI. His hæcenus de Paronomafia ſacra dictis lubet nunc per modum ἐπιμέτης obſervationes quaſdam, ad idem hoc argumentum ſpectantes, adicere. Obſervatio prima: Paronomafiae manent vt plurimum prærogatiua & priuilegium textus & linguæ originalis, præverſionibus & linguis, in quas textus ſacer eſt tranſfuſus. Quamuis enim

enim optandum esset, ut quidquid Spiritus S. in originali textu dilucide intendit signauitque, ac adeo paronomasia quoque, in versionibus exprimi posset; tamen quia linguis linguæ non per omnia respondent, hinc ordinarie vsu venit nobis, quod B. AVG. HERM. FRANCKIUS introduct. ad Psal. XLIX, 21. inculcauit: *Paronomasia Spiritus sancti merito nobis sunt pretiosissima, neque ab interprete quoquam in versione exprimi possunt: ut adeo verum sit, quod ROB. BOYLE in aurea illa dissertatione de stilo Scripturæ sacræ admonuit: quemadmodum ne præstantissimus quidem pictor imaginem aliquam ita perficere possit, ut omnem oculorum hominis vigorem atque lucem perfecte repræsentet; ita nec interpretem Scripturarum adeo perfecte ac plene sensum fontium reddere posse, quin supersit aliquid in ipsis fontibus, quod non exhauerit.*

§. XXXII. Aliquando tamen contingit, (quæ sit obferuationum altera) ut paronomasiae textus authentici in versionibus ipsis & potuerint exprimi, & expressæ sint. Dicimus primo, expressæ sunt, quanquam pressius aliæ, alia languidius: ut Prou. VI, 23. וְתוֹרַת אֱוִירִי elegantissime interpretis Lat. vulgaris, & *lex lux*; Act. VIII, 30. ἀράγε γινώσκεις ἃ ἀναγνώσκεις, idem Vulg. *Putasne intelligis quæ legis?* Sic B. Luth. illud Esâ. VII, 9. אִם לֹא הָאֱמִינוּ כִּי לֹא הָאֱמִנוּ, *Gläubt ihr nicht, so bleibt ihr nicht*; Gen. IV, 25. *Vocauit nomen eius (שֵׁת) Seth, sub ratione, quoniam (שֵׁת) posuit mihi Deus semen aliud loco Habel, Luth. den hieß sie SETH. Denn Gott hat mir (sprach sie) einen andern Samen GESETZT für Habel.* Sic Matth. XVI, 18. etiam si Christus ad Petrum procul dubio Syro-chaldaica dialecto locutus fuerit, tamen Euangelista paronomasiam Græcæ æque feliciter expressit, *Σὺ εἶ Πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μὲ τὴν ἐκκλησίαν*; indidemque vicissim Syrus, *אֲנִי הוּא כְּמֵת וְעַל הַדָּת כְּמֵת אֲבִינָהּ לְעֵדוּת,*

& Vulg. *Tu es PETRVS, & super banc PETRAM adificabo ecclesiam meam*, vterque pari felicitate, quæ cessat contra in versionibus aliis, v. g. Arabica, Aethiopica & vernacula B. Lutheri. Dicimus autem secundo, potuerunt alicubi exprimi paronomasiæ: vt Ex. XII, 13. ופסדתי עליכם *transibo iuxta vos*, cum respectu ad פסדו Passa v. 12. Gallice *Je passeray*, indeque vernaculo sermone, *ich will vor euch vorbey passiren*. Ier. LI, 44. ופקדתי על בבל *Animaduertam in BELVM in BABEL, & ciuiam BOLVM eius ex ore ipsius*. Ezech. XXV, 16. וכתובתי את כרתובתי CVRTABO CRE-TAEOS, seu *faciam, vt CRETAEI fiant CVRTI*. Hof. II, 18. ולא תקרא לי עוד בעלי *Und wirst mich nicht mehr mein BUHLE* (quod nomen & ipsum, æque ac Hebr. בעל, mediæ est significationis, & in bonam malamque potest capi partem) *nennen*, coll. v. 19. *Denn ich will die Nabmen (הבעלים) derer BAALEN (oder BUHLEN) ausrotten*. Hof. XIII, 15. בין אחים גפריא *EPHRA-IM, seu EFRAIM inter fratres FEROCIT, seu EFFERATVS est*. Soph. II, 4. ועקרון העקר *καὶ Ἐκκρότων ἐπιπέσει ἔσται*. Psal. LXIV, 5. ויראו ולא ייראו *VERY (i. c. telo) transfigunt cum, nec VERENTVR*. Psal. XCVI, 5. כלא אלהי *Omnes Dii gentium sunt DEASTRI*.

§. XXXIII. Observatio tertia: Inprimis vero Paronomasiæ sacræ V. Testamenti imitabiles aliquando sunt illis linguis, quæ cum Hebræa adfinitatem maiorem habent, vt sunt Chaldaica, Syriaca, Arabica. Hinc Gen. XI, 9. *Propterea vocarum est nomen eius בבל BABEL, quoniam ibi CONFVDIT Dominus labium totius terra; non minus expressè Onkelosus Chaldaice, בבל כל ערעא, remque Syrus מריא לשנא דכלה ארעא, & Arabs*
in

in Polyglott. Angl. בלבל אללה לעה אחל אלארץ: quin & Latine imitari posses paronomasiam hoc modo: *balbutire fecit. cet.* Sic Gen. XXVII, 36. *Num quoniam vocatum est nomen eius LACOB, ויעקבני CIRCUMVENIT me,* Arabs in Polygl. Angl. קר העקבני, eodem significatu non minus quam sono.

§. XXXIV. Observatio quarta: Vti igitur paronomasie sacrae, secundum observationem primam, argumentum omnino praebent תי אודותיה & originariae librorum sacrorum linguae, coll. B. IVSTI CHRISTOPH. SCHOMERI *Collegio nouiss. controuersiar. c. II. §. 3. pag. 104.* sic tamen observationum nostrarum altera tertiaque suadent debitam in vrgendo hoc argumento circumspectionem & cautelam: nempe requiritur 1) vt manifestum sit, paronomasiam non esse fortuitam, sed studiose ab auctoribus sacris quaesitam, intentamque; 2) vt liqueat item, paronomasiam non communem aliis linguis & aequae imitabilem, sed textui originario esse propriam; 3) vt argumentum hoc non vno forte tantum aut altero, sed omnibus, quae in authentico textu occurrunt, paronomasie exemplis nitatur; 4) vt coniungatur cum aliis argumentis, eandem rem probantibus aut illustrantibus. Hoc modo si argumentum adhibeatur, vtiue valebit ad efficiendum, Fragmentum illud Danielis apocryphum de Susanna, primitus non Hebraice aut Chaldaice esse scriptum, sed Graece, propter paronomasias Graecas, quibus Daniel nebulonum vni, aienti se vidisse Susannam cum adultero iuvene conuersantem ὑπὸ σάκκων sub lentisco, respondit: *Angelus - οὐ σὶ σε μέσον findet te medium;* alteri vero, qui ὑπὸ πέλων sub ilice dixerat, *πέλωσιν σε μέσον scindat te medium,* v. 54. 55. 58. 59. Illustrabitur indidem, Epistolam ad Hebraeos non Hebraice, sed Graeca lingua scriptam, propter paronomasias illas Graecas, v. g. c. V, 8. ἐμαθεν - ἐπαθε: quod argumentum illustrat & vindicat contra *Hallettum Ven. wolfivs To. III. Curarum p. 836.* Denique sequetur hinc, Hebraeorum magi-

magistros ex illo Gen. II, 23. *Hæc vocabitur אשה mulier* (qs. VIRA), *quoniam מאיש ex VIRO sumta est hæc*, non male collegisse, linguam Hebræam non modo originariam esse linguam Pentateuchi Hebraici, verum etiam omnium antiquissimam & primæuam. Qua de re ita habent in *Breschith-Rabba* Scct. XVIII. p. 15. b. מכאן שניתנה התורה בלשון הקדש . ר' פנחס ור' הלקיה בשם ר' סימון אמר כשם שניתנה תורה בלשון הקדש כך נברא העולם בלשון הקדש . שמעתי מימך אומר גיני גיניא . אנתרופי אנתרופי . גברא גברתא . אלא איש ואשה . למה . R. Phinechas & R. Chilkia sub nomine R. Simonis dixit: *Quemadmodum data est Lex in lingua sancta, ita & mundus creatus est in lingua sancta. Numquid enim vnquam audiuiti, virum & mulierem Græcis dici γυνή & γυνή, aut ἀνδρας & ἀνδρα-πια, Chaldæis vero Gabra & Gebartba, quemmodum Hebræis Isch & Ischa? quare vero? quia in Hebræo Masculinum & Femininum sono coincidunt.*

§. XXXV. Obseruatio quinta: Paronomasiæ non ficta quidem, sed vera tum locorum tum personarum supponunt nomina: at tamen eadem faciunt subinde, vt nomina tum propria tum appellatiua aliam subinde a regulari & ordinaria formam, aliamque accipiant orthographiam, eam nempe quæ paronomasiis sit adcommodatior, quam quæ vsu vtplurimum obtinuit. Quod ad prius, vrget id iure ADR. RELANDVS in *Palæstina* lib. III. sub *Tzaanan* pag. 1056. *Sunt, inquit, qui putent, nomen hoc vrbis, vti & alia eodem capite primo Michæ memorata, esse ficta a propheta, tantum vt paronomasiam inueniret, istiusmodi nomen locis daret, quod conueniret cum rebus, quas de ipsis scribere proposuerat. Verum hoc mihi non persuadebitur; primo quidem, quia constat, quedam ex iis nomi-*

nominihus esse vera nomina locorum existentium, uti *Lachis*, *Schaphir*, *Achzib*, *Marescha*, *Morescherb-Gath*, *Maroth*, quibus inferere nomina ficta urbium utopicarum non videtur congruum. Secundo, quia omnis elegantia paronomasia perit, si nomina locorum fingere liceat, & hoc vnicuique de re locoue quolibet facere potest. V. g. pulchrum est aut elegans, si dicam, dolebit *Dolia*, & ridebit *Ridium*, quum & nomina haec non sint locorum vera, sed conficta? E contrario, si loca illa vere existunt, apta fit paronomasia, uti, capiatur *Capua*, cremetur *Cremona*. Pungere vir doctissimus videtur, quamvis nomini parcat, *MATH. HILLERVM*, utpote cui in *Onomast. S. p. 950. sq.* nomina illa *Mich. I. 10--15.* non tam usitata, quam paronomastica visa sunt, ad nomina urbium vicinarum *Iudae* & *Beniaminis* alludentia, v. g. *Beth-leaphra* pro *Ophra*, *Schaphir* pro *Para*, *Tzaanan* pro *Tzenan*, *Beth-baetzal* pro *Arzelitis*, quorum vrbs *Motza*, *Maroth* pro *Iarmuth*. Quod vero ad posterius, loquuntur id tam appellatiua, כלי *aurus* pro כלי *Esa. XXXII, 7.* מִסְפָּחָה *scabies* pro מִסְפָּחָה *Esa. V, 7.* וְהִשִּׁיקוּ & *accendent* pro וְהִשִּׁיקוּ *Ez. XXXIX, 9.* עָרִים *urbes* pro עָרִים *Iud. X, 4.* tum propria, דְּרוֹם *pro Idu-mea* *Esa. XXI, 11.* עֵבֶר vel עֵבֶר *pro עֵבֶן* *Achan Iof. VII, 24.* cet.

§. XXXVI. Observatio sexta: Paronomasiae non semper quidem & vbiuis requirunt veram, siue adpellatiuorum siue propriorum nominaum, etymologiam; praemonstrant tamen eam aliquando, ac detegunt. Quod ad prius atinet, confer *Ier. LI, 2.* *Immittam Babyloni זרים וזרודי* *peregrinos, qui ventilabunt eam*; vbi necesse non est, nomen זרים cum *Vulg.* aliisque vertere *ventilatores*, nouo prorsus & nusquam usitato significato: sufficit collusio duarum vocum a diuersis ortarum radicibus. *Mich. I, 15.* מְרֹשְׁדֵי *in paronomasia videbatur esse ab ירש hereditauit, & est ta-*
F men

men potius a ראש *caput*, qs. *vrbs capitalis*, tum propter nominis formam, tum quia Ios. XV, 44. scribitur מראשה, quod est pro מראשו. Hinc bene HILLERVS *Onom. S. p. 689. Paronomasia*, inquit, *non ubique etymon declarat. Quum enim paronomasia dicatur scita vocis ad vocem allusio per litteræ adiectionem, detractionem, transpositionem vel immutationem, vox, quæ ad alteram alludit, sæpius & origine & significatu discrepat.* Quod vero ad posterius momentum, exemplo & documento sint hæc: צאן *pecus*, ouillum & caprinum, potest deduci ab יצא *exire* ad pascua; עבן *negotium*, quasi fatigans & humilians, ab עב *humiliari*; שדי *Omnipotens*, qui si veller, posset omnia vastare ac perdere, a שרף *vastare*; item propria locorum, v. g. מדמנ *Madmena*, vna cum דמנ *stercus*, a דמ *excindi, eliminari*, צור *Tyrus*, quasi vrbs munita, ab eodem themate, a quo מצור *munimentum* est: collatis paronomasiis illarum vocum Mich. I, 11. Cohel. I, 13. Esa. XIII, 6. Ier. XLVIII, 2. Zach. IX, 3. Indidem cognatio significacionis in adfinibus vocibus lucem capit, v. g. ישע *opem ferre*, שער *opem circumspicere*, שוע *opem inclamare*, coll. 2. Sam. XXII, 42. Psal. XVIII, 42. וזר *sustinere dolores*, וזרה *sustinere languorem & morbum*, וזל *sustinere animum spe futurorum, sperare, expectare*, coll. Prou. XIII, 2.

§. XXXVII. Observatio septima: Vt sine cognita vi & significacione propriorum nominum, paronomasiæ, & hinc pondera sacri textus non attenduntur, ita tamen perperam ageret interpres, qui vt paronomasias lectori intelligibiliores faceret, propria siue personarum siue locorum nomina velut adpellatiua conuertere præsumeret. Prius ostensum est in Diss. olim sub moderamine Præfidis ventulata, de *Nominibus propriis sacris* §. II. pag. 2. seqq. Poterius

ferius vero notabili exemplo illustrabimus ex Mich. I, 10-15. vbi cum sit aceruus complurium paronomasiarum, ex propriis factarum nominibus, interpres Latinus vulgatus cum LXX. Græcis aliisque, male ista propria vt adpellatiua vertit: *In domo pulueris puluere vos conspergite. Et transite vobis habitatio pulchra, confusa ignominia: non est egressa quæ habitat in exitu: planctum domus vicina accipiet ex vobis*, cetera. Quæ qualia sint, lectorum vix quisquam, nisi originarii textus peritus, percipiet. Vt tamen & propria possint retineri, & simul paronomasiarum ratio a lectoribus perspicui ex versione sacri textus; scholia versioni in talibus locis adiicere, inque iis paronomasias declarare, commodissimum fuerit.

§. XXXVIII. Observatio octaua: Paronomasia, in textibus sacris animaduersa, viam heic illic præcludit pseudocritica. Vt enim sunt Critici quidam nimis nasuti ac temerarii, sic facile fieri posset, & factum est, vt 1 Sam. VI, 18. *אבן הנדולות* resingerent in *אבן הנדולות*, coll. v. 14. Psal. II, 9. *תִּרְשָׁם* in *תִּרְשָׁם*, ad exemplum veterum metaphrastarum, Psal. XLIX, 21. *לֹא יִלֵּן וְלֹא יִבֵּן*, coll. v. 13. Esa. XIX, 18. *עִיר הַחַרְס* in *עִיר הַחַרְס*, exemplo interpretis Chaldaei & Latini Vulgati, qui *ciuitatem solis* vertunt; c. LVI, 10. *הַזֵּית* in *הַזֵּית*, secundum Vulg. *videntes vana*; Matth. X, 25. & alibi, *Βεελζεββλ* in *Βεελζεβββ*; 2 Petr. II, 13. *ἀπάταις* in *ἀγάνταις*, coll. Iudæ v. 12. ac denique Rom. I, 31. *ἀσούετες*, *ἀσούετες*, omissa priore voce, in *ἀσούετες*, exemplo *Grotii*, contra quem illic vide *WOLFIVM* in *Curis*. Sed paronomasia in his locis, dummodo adueratur, facit, vt recepta lectio optimo iure refinatur, neque quidquam temere muretur: qui est schematis huius, hæctenus a nobis expensum, vsus criticus.

F I N I S.

F 2

NO-

NOBILISSIMO ATQVE DOCTISSIMO

CANDIDATO

PRAESES

S. P. D.

Solemnis hæc occasio, qua ex dilectissimorum Parentum voluntate ad capiendos summos in philosophia honores procedis, doctissime *Candidate*, gratulationes & pia vota a me efflagitat. Quibus faciendis dum animum intendo meam, in mentem venit dictum celebris inter veteres Hebræos magistri, R. ISMAELIS, quod in *Capitalis Patrum*, ceu Talmudici operis particula, memoriæ est proditum: על מנת להלמד מספיקן בידו ללמוד ולהלמד והלומד ע"י מנת לעשות מספיקן בידו ללמוד ולהלמד לשמור ולעשות. *Qui ea lege discit, ut alios vicissim doceat, ei suppeditatur, ut & discat & doceat: & qui ea lege discit, ut quæ discit faciat, suppeditatur ei, ut discat & doceat, ut seruet & faciat.* Didicisti igitur hucusque Tu quoque, & in literarum studiis colendis diligentiam comprobasti, eo cum effectu atque successu, ut Amplissimus Philosophorum huius Academiæ Senatus honores magisterii, ceu

ceu præmium industriæ tuæ, & documentum laudabilem profectuum, consueto examine exploratorum, Tibi iam decreuerit, ac in eo positæ sint res tuæ statu, vt, relictis audientium subfelliis, cathedram docentis mox occupaturus, atque thesauros illos eruditionis, quos auidus ex Præceptorum tuorum ore hausisti, vicissim cum aliis communicaturus sis. Sic igitur didicisti, vt doceres: ac proinde fructum habebis, vt docendo quoque discas in posterum. Felicem igitur Te, si & docendo & discendo profeceris! Ac vtinam qui non philosophiæ solum, sed & theologiæ studiis adhuc innutritus es, philosophiam colas quidem, sed ita vt theologiam longissime anteponas, & sapientiam illam maxime colas, aliisque instilles, cuius principium est timor Domini, sapientiam in perfectis, (vt ait Apostolus 1 Cor. II, 6. 7. 8.) sapientiam vero non sæculi huius, neque principum huius sæculi, qui abolentur, sed sapientiam Dei in mysterio abditam, quam prædefiniuit Deus ante sæcula ad gloriam nostram, quam nemo principum huius sæculi cognouit! Hæc sit mea, hæc sit tua, Doctissime Candidate, philosophia, eaque omni humanæ philosophiæ, quæ aliquando magis inflat, quam corrigit animum, longe anteponenda. Vale. Dabam ex Museo d. v. Sept. MDCCC XXXVII.

CLA.

CLARISSIMO
CANDIDATO

S. P. D.

SIG. IAC. BAVMGARTEN.

ET si nec meam in TE voluntatem obscuram TIBI aut dubiam esse arbitrabar, nec industriam TVAM in bonis litteris collocatam et tirocinia laudabiliter posita cuiusquam atque omnium minime meo indigere testimonio existimabam: committendum tamen esse non putavi, ut laetissimo hoc tempore TVO, quo summis in philosophia honoribus condecoratus in celebritatem academicam admodum honorifice prodis, vnus ego amicorum TVORVM filerem, aut inter aliorum gratulationes nullum mei erga TE amoris et voluptatis ex felicitate TVA captae monumentum publicum exstaret. Quare hanc TIBI dignitatem breuibus quidem et familiariter, at vere et ex animo sic gratulor, ut et amicitiae satisfiat, neque officiosissimi TVI in me amoris immemor esse videar, et testatissimum apud omnes faciam, quibus potissimum rebus fradia TVA adeo mihi probaueris, effecerisque ut profectibus TVIS tantopere delecter. Ita enim rerum TVA-RVM rationes subduxisti ex quo tempore in hanc bonarum

rum artium palaeſtram conceſſiſti, vt ſanctiorem doctrinam,
cui TE vni conſecratum eſſe gaudeo, cum propaedeuma-
ribus ſtudioſiſſime copulares, neque haec inter ſe coniun-
ctiſſima diuelleres, ſed pro eo, quo et inter ſe et cum ipſis
ſacris litteris cohaerent nexu mutuo, artiſſime coniun-
geres, atque adeo non ſolum in ſingulas diuinarum doctri-
narum partes animo enixiſſimaeque virium contentione in-
cumberes, verum etiam philoſophia, mathēſi & lingua-
rum inprimis ſacrarum cognatarumque ſcientia TE erudien-
dum curares, ſanctēque cauere ne quid bonarum litterarum
adpublicam vtilitatem profuturarum in TE deſideraretur.
Cuius rei fructus iam cepiſti, opinor, atque in poſterum
capiēs, ſi quid iudico, aliisque feres longe vberriſimos, ne-
que vanum me TIBI vatem fuiſſe intelliges, qui quam
primum me auctorem in litteris tractandis ſequi coepiſti,
ita dudum praevidi ſaepiusque praedixi. Age igitur, cla-
riſſime Candidate, maſte hac virtute eſto, TE ipſum iam
ſequere, aliis viam eruditionis exemplo & doctrinis ſanctē
praecito, TEque DEO et ſanctiori diſciplinæ deuotum eſ-
ſe memento. Facies hoc omnium rectiſſime, & multa
temporum noſtrorum pericula ſecurus tranſibis, atque in-
excufaſabile ſacrarum litterarum ſaſtidium, quo multi iam vel
ipſi earundem ſtudium profeſſi in tranſverſum abripiun-
tur, effugies, ſi ab illo tramite, quem ingreſſus es, oracu-
la diuina in deliciis habendi, ac diurna nocturnaue manu
verſandi nunquam recedes, neque in patentiſſimum lingua-
rum ſcientiarumque campum excurreſ, quin quicquid ad
ea illuſtranda pertinere, videbitur ſollicite conquiſitum eo

G

trans-

transfere studeas. Quam expectationem eo certius impletum iri confido, quo laetioris ominis instar habeo, quod eiusmodi specimen eruditionis publicum iam edendum statuisti, cuius utilitas ad diuinas litteras penitus intelligendas maiorisque faciendas redundans vehementer me delectauit. Multos enim non imperitos elegantiarum arbitros magnificentius iudicaturos fuisse arbitror de eorum, quae viri sacri diuinitus scripserunt, praestantia, et ipsa librorum diuinorum eloquentia admiranda plane & incomparabili, si figuras, flores et colores ad delectandum mouendumque comparatos, quibus referri sunt, rectius perspexissent, quod tamen sine linguarum sacrarum notitia datum est nemini. In quibus quum non postrema sit iucundissima paronomasia opere omnino pretium facis, quod eius copiosiore, pertractationem publicandam defendendamque suscipis. Scitent enim, crede mihi, oracula diuina occultis eiusmodi allusionibus ad facta praegressa, mores gentium & ritus antiquos, ipsas etiam, quod propius huc pertinet, sonorum similitudines et vocum ac nominum maxime priorum deriuationes. Quod vltimum allusionum genus inter viros diuinos, qui graece scripserunt, a PAULO potissimum, vbi familiarius agit, vsitatum fuisse, constat. Vt praeter euidentissimam paronomasiam ad nomen ONESIMI in epistola ad PHILEM. com. X. XI. XX. obuiam, ipsae blandissimae compellationes PHILEMONIS, viscerumque amorum hospitii et amplexuum commemorationes in iisdem ad illum datis litteris comprobant, quibus PAVLUM PHILEMONI aurem vellere, ipsumque nominis sui commonstrare voluisse interpretes obseruarunt. Ad
ipsum

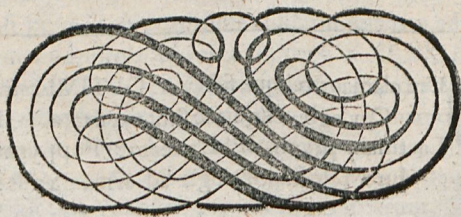
ipsum autem PAVLI nomen non solum ipse I COR. XV
com. VIII EPH. III com. VIII verum etiam quibusdam
non improbabiliter ratione DAVID Pf. LXVIII com. XXVIII
respexisse visus est. Nec forte falleretur, qui idem in no-
mine TIMOTHEI et ONESIPHORI factum fuisse existima-
ret I TIM. III com. VII cap. VI com. XI II TIM. I com. XVI.
XVII. XVIII. Facit etiam maior harum allusionum ratio
habita, ut civitatis christianae primi doctores, quos patres
vocare solemus, latini aeque ac graeci et feliciter intelligantur
et a suspitione ignorantiae in vocum originibus ac signifi-
cationibus liberentur, quam nimio allusionum & parono-
masiarum studio excitasse videntur. Quod luculentissimis
exemplis confirmari posset, si epistolae ratio permitteret,
quam prolixissimus in TE amor meus iam longiorem red-
didit, quam quidem destinaveram. Quam ob rem ne ani-
mo indulgeam, scribendi finem faciam, si TE hoc vnum
rogauero, ut de me sic statuas, omni occasione vel data
vel captata operam me daturum, ne quid TIBI a me desit
officiorum studiorumque, quod ab homine proficisci pote-
rit TVI quam amantissimo. ded. in Frideric. ipsis Non.
Sept. an. cōo lccc xxxvii.

Dum clamant reliqui, feliciter, OPTIME, amice:
Cur ego, cur, haec sunt vix fatis apta, loquar?
Laetitia premis IPSE meam? Poppysma parantes
Iure reluctantis cogis ad arma manus?

Non

Non tamen officii haec iniuria, si qua videtur;
Non nostrae immemorem reddet amicitiae.
Cogis ad arma, sequor, sed quis sub legibus audi:
Armorum strepitum si dabo, plausus erit.
Quaeque ego conuellam placide illaturus in hostem,
Non nisi doctrinae sint ea signa TVAE.
Si de more aliquid dicam, bona verba putato,
More nouo in partes vota vouenda meas.
Si vir forte virum galeis adflabit adaectis,
Oscula vulneribus substituisse placet.
Tum trepidans, motusque gradu, vincarque lubensque
Si, virtute TVA, dixero, macte, cadam.
Quum post audiero: Sophiae cape victor honorem,
Victus, Io, laeta voce, triumphae, canam.

M. A. G. BAVMGARTEN,
Opp.

Je 2608

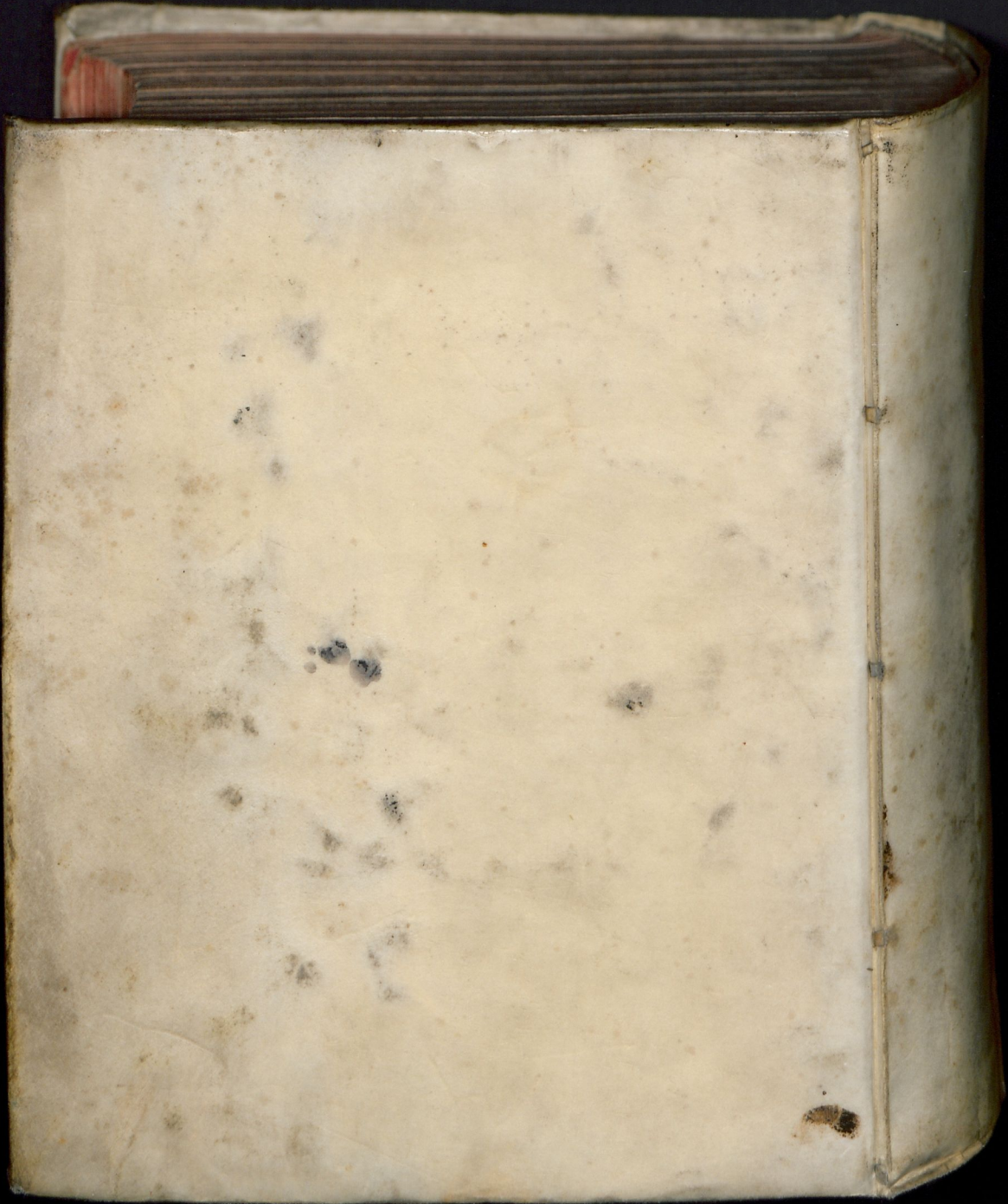
ULB Halle
003 904 288

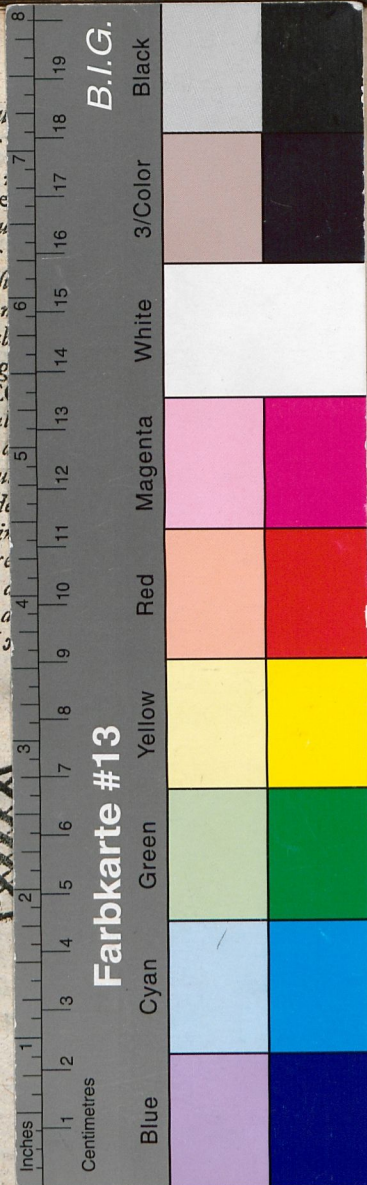
3

fr

Retw ✓

B.I.G.

Farbkarte #13

16
19

DISSERTATIONEM INAUGURALEM
DE
**PARONOMASIA
SACRA,**

DEO BENE IUVANTE,
P R A E S I D E

**CHRISTIANO BENEDICTO
MICHAELIS,**
THEOL. ET PHIL. PROF. ORD.

PRO SVMMIS IN PHILOSOPHIA HONORIBVS
AC PRIVILEGIIS,

AD D. IX. SEPTEMBR. A. CIO IO CCXXXVII.

H. L. Q. C.

PVBLICE VENTILANDAM EXPONIT

IO. CHRISTOPHORVS DECKER,
VCAROMVNDIA-POMERANVS.

HALAE MAGDEBVRGICAE,
LITERIS IO. HENRICI GRVNERTI, ACAD. TYPOGR.

5.

